

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΓ' • ΤΕΥΧΟΣ 3 • ΜΑΡΤΙΟΣ 2004



ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περὶ τῆς νομοκανονικῆς καταστάσεως τῶν συνταξιούχων Κληρικῶν Ἄρχιμ. Κυρίλλου Μισιακούλη	σελ. 3-5
Ὁ ἄνθρωπος ποὺ μετράει τὰ σύννεφα Ἄλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου	σελ. 6-7
Τὸ διεθνὲς σκηνικὸ τοῦ Νεοπαγανισμοῦ Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργοπούλου (Μ.Θ)	σελ. 8-11
«Ὁ Χριστὸς ἐδώδιμον ἐάντων καὶ μεταληπτὸν ἀναλόγως ἐκάστω πεποίηκεν» Ἄγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ	σελ. 12
Πότε ἓνα κήρυγμα εἶναι «ἄδειο» καὶ πότε «γεμάτο»; Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ	σελ. 13
Εἰδήσεις καὶ Σχόλια Κωνσταντίνου Χολέβα	σελ. 14-15
Στὸ δρόμο γιὰ τὴν Ἀγχόνη. Ἡ πορεία πρὸς τὸ μαρτύριον τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄ Γεωργίου Πρίντζιπα	σελ. 16-22
Ἐκκλησία καὶ Ἀθλητισμὸς Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου	σελ. 23-25
Ἐπέκταση τοῦ «Κέντρου Μέρμνας Οἰκογενείας» τῆς Μητροπόλεως Σύρου καὶ στὴν Μήλο Ἄρχιμ. Μελετίου Ζαχαροπούλου	σελ. 26-28
Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ Ἄρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου	σελ. 29-30
Φωτογραφικὰ Στιγμιότυπα	σελ.31

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Χαλκογραφία σὲ σχέδιο S. Pomardi καὶ χάραξη R. Havell (Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, Ἀθήνα)



ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>
Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἄρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ἀριστομένης Ματσάγγας,
Διδάκτωρ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΚΛΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ

Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791
<http://www.livanis.gr>



Περὶ τῆς νομοκανονικῆς καταστάσεως τῶν συνταξιούχων Κληρικῶν

Τοῦ Ἀρχιμ. Κυρίλλου Μισιακούλη

Ο Ἐπίσκοπος ὡς κεφαλὴ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ ὁ προεστὼς τῆς εὐχαριστιακῆς ἢ λειτουργικῆς συνάξεως. Στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ἡ Εὐχαριστία ἦταν ἐπισκοποκεντρικὴ, διότι προῖστατο σ' αὐτὴν ὁ ἐπίσκοπος μὲ τὸ πρεσβυτέριο καὶ τοὺς διακόνους. Ὁ πρεσβύτερος τελοῦσε τὴ θεία Εὐχαριστία μόνο μὲ τὴν ἄδεια τοῦ ἐπισκόπου, καὶ ἐφ' ὅσον δὲν παρευρίσκετο σ' αὐτὴν ὁ ἴδιος. Ἀπὸ τὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ Β' αἰώνα ὅμως διασπάρσθηκε ἡ ἐπισκοποκεντρικὴ Εὐχαριστία σὲ πολλές ἐνορίες, στὶς ὁποῖες τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας ἐτελεῖτο ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους κατ' ἐντολὴν τοῦ ἐπισκόπου. Καὶ τώρα μὲ τὶς πολλές ἐνορίες δὲν ἀπωλέσθη ὁ ἐπισκοποκεντρικὸς χαρακτήρας τῆς Εὐχαριστίας.

Ὁ ἐπισκοπικὸς βαθμὸς ἐγκαθιδρύθηκε

στὴν Ἐκκλησία «θείῳ δικαίῳ» καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὁρατὸ κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ὁ Ἐπίσκοπος σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ θεοφόρου εἶναι «*ἡ εἰκὼν καὶ ὁ τύπος τοῦ Θεοῦ Πατρὸς*» καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, τοῦ ἄκρου Ἀρχιερέα, Προφήτη καὶ Βασιλέα τῆς Ἐκκλησίας. Χωρὶς τὸν Ἐπίσκοπο δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει οὔτε τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, οὔτε τὰ ἄλλα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι ὀφείλουν ὅ,τι πράττουν νὰ ἔχει τὴν ἐγκριση τοῦ Ἐπισκόπου καὶ νὰ εἶναι γενικῶς συναρμοσμένοι μὲ αὐτὸν «*ὡς χορδαὶ κιθάρας*» (Ἰγνατίου, *Ἐπιστολὴ πρὸς Ἐφεσίους* 4, 1).

Ὁ Ἐπίσκοπος ἐξ ἄλλου εἶναι τὸ σημεῖο καὶ ὁ ἐγγυητὴς τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας

ἐκεῖνος πού δέν ἀκολουθεῖ τόν Ἐπίσκοπο, δέν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνήκει στὴν Ἐκκλησία. Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος λέει: «Ὅπου ἂν φανῆ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος· ὡσπερ ὅπου ἂν ᾗ ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία» (Πρὸς Σμυρναίους 8, 2).

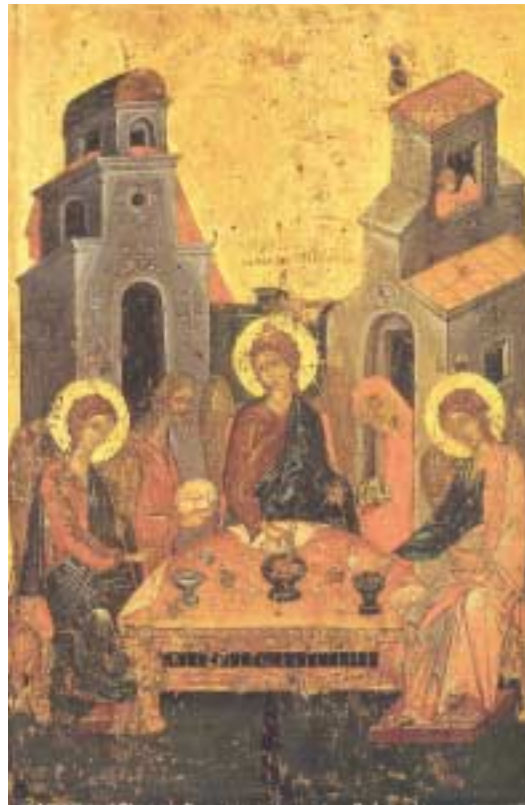
Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες δέν κάνουν καμία διάκριση μεταξύ «ἐν ἐνεργείᾳ» ἢ «ἐν συντάξει» κληρικῶν. Ὁ κληρικὸς διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς χειροτονίας συγκαταλέγεται στὸν ἱερό κλῆρο συγκεκριμένης Μητροπόλεως καὶ ἐπειδὴ οὐσιώδης τύπος τῆς χειροτονίας εἶναι καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῆς θέσεως πού θὰ καταλάβει ὁ χειροτονούμενος, γιατί οἱ χειροτονίες δέν ἐπιτρέπεται νὰ γίνονται «ἀπολελυμένως» (κανὼν στ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε Διάκονον, μήτε ὄλωσινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ταγματί, εἰ μὴ εἰδικῶς ἐν ἐκκλησία πόλεως, ἢ μαρτυρίῳ ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιο. Τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους, ὥρισεν ἡ ἅγια Σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος»), χειροτονεῖται γιὰ συγκεκριμένη ἐνορία ἢ Ἱερά Μονή.

Ὁ σύνδεσμος τοῦ «συνταξιούχου» κληρικοῦ μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου, στὴν δικαιοδοσία τοῦ ὁποίου ἀνήκε πρὸ τῆς συνταξιοδοτήσεώς του, τυγχάνει ἀδιάσπαστος, ὡς συνέπεια τοῦ μυστηρίου τῆς χειροτονίας ἢ τῆς διὰ Ἀπολυτηρίου Γράμματος κανονικῆς ὑπαγωγῆς οἰοῦδήποτε κληρικοῦ σὲ κάποια Τοπικὴ Ἐκκλησία, ὑπὸ τὴν «βεβαίαν» εὐχαριστιακὴ Συναξὴ τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλη-

σίας ἀνεγνωρισμένου Ἐπισκόπου. Ἰδιαίτερον σῶμα «συνταξιούχων» κληρικῶν ἀποκεκομμένων τῆς ὑπὸ συγκεκριμένον Ἐπίσκοπον εὐχαριστιακῆς συναξέως κανονικῶς δέν ἀναγνωρίζεται.

Οἱ ἐφημέριοι κληρικοί, καίτοι μισθοδοτούμενοι ὑπὸ τοῦ Δημοσίου, δέν ἀποκτοῦν τὴν ιδιότητα τοῦ Δημοσίου Ὑπαλλήλου ἢ τοῦ ὑπαλλήλου Ν.Π.Δ.Δ. Ἐνεκα τῆς θρησκευτικῆς φύσεως τῶν καθηκόντων καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων τους, κατὰ κύριον λόγον εἶναι θρησκευτικοὶ λειτουργοὶ καὶ ἔτσι χαρακτηρίζονται καὶ ὑπὸ τῆς νομολογίας, διὰ τοῦτο τὸ ὑπηρεσιακό τους καθεστῶς διέπεται ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Κανονιστικῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι ἀπὸ τὶς διατάξεις οἱ ὁποῖες διέπουν τοὺς Δημοσίους Ὑπαλλήλους καὶ τοὺς λοιποὺς ὑπαλλήλους Ν.Π.Δ.Δ. Συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι ἡ συνταξιοδότηση αὐτῶν λόγῳ ἡλικίας τυγχάνει γεγονὸς ἀνεξάρτητον τῆς ὑπὸ τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων διεπομένης Ἱερωσύνης τους, ἢ ὁποῖα ἀπορρέει ἐκ τοῦ μυστηρίου τῆς χειροτονίας καὶ ἡ διακονία τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου τυγχάνει συνεχῆς καὶ δέν «συνταξιοδοτεῖται», οὔτε ὁ συνταξιούχος κληρικὸς θεωρεῖται «ἀκέφαλος».

Ἄπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ Κληρικοί, «ἵνα ἀπέλθωσι εἰς ἕτερον τόπον καὶ ἱεροπρακτήσωσι», πρέπει νὰ εἶναι ἐφοδιασμένοι μὲ *Συστατικὰ Γράμματα* τοῦ οἰκείου αὐτῶν ἐπισκόπου, δηλωτικὰ τοῦ ἀκωλύτου τῆς ἱερωσύνης τους, τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς συνταξιούχους κληρικούς, ἱεροπρακτοῦν δὲ πάντοτε κατόπιν ἀδείας τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ



τόπου ἔνθα ἀπέρχονται, καθὼς οἱ Ἱεροὶ Κανόνες ἐπιτάσσουν (ιβ' τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ιζ' τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς ζ' καὶ η' τῆς Ἀντιοχείας καὶ λα' τῆς Καρθαγένης).

Ἡ ἄποψη ὅτι ὁ ἐφημέριος πὺ συνταξιοδοτεῖται ἔχει καὶ τὸ ἀκώλυτον τῆς Ἱερωσύνης δὲν ἔχει ἀπόλυτη

ισχύ, διότι π.χ. ὑπάρχει περίπτωση κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐφημέριος συνταξιοδοτηθεῖς, νὰ τελεῖ ἐν ἀργίᾳ γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο. Τὸ ἀκώλυτον λοιπὸν τῆς Ἱερωσύνης βεβαίως ὁ Ἐπίσκοπος, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποῖου ἐτέλει πρὸ τῆς συνταξιοδοτήσεως ὁ ἐφημέριος, καθ' ὅσον ὁ σύνδεσμος, ὅπως τονίστηκε ἀνωτέρω, μεταξὺ ἐπισκόπου καὶ πρε-

σβυτέρου τυγχάνει ἀδιάσπαστος καὶ μετὰ τὴν συνταξιοδότηση, ὡς συνέπεια τῆς χειροτονίας. Ἡ συνταξιοδότηση τοῦ ἐφημέριου στηρίζεται σὲ νομικὲς διατάξεις, ἔχει ὡς συνέπεια τὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ ἐφημέριου ἐκ τῆς λεγομένης «ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας», δὲν ἐπηρεάζει ὅμως τὴν κανονικὴ του κατάσταση ὡς πρὸς τὴν σχέση του μὲ τὸν Ἐπισκόπο του, ἢ ὁποῖα καθορίζεται ἀπὸ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες.

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ἐπὶ τῶν κληρικῶν ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίστα-

ται καὶ μετὰ τὴν συνταξιοδότηση τοῦ ἐφημέριου καὶ ἰσχύουν οἱ διατάξεις τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας» καὶ ἐπὶ τῶν συνταξιούχων κληρικῶν. Ὁ Ἐπίσκοπος ἔχει δικαστικὴ ἐξουσία ἐπὶ παν-



τὸς κληρικῶν διαπράττοντος ἐκκλησιαστικὸν ἀδίκημα ἐν τῇ περιοχῇ τῆς δικαιοδοσίας του, ἐπομένως καὶ ἐπὶ τῶν συνταξιούχων καὶ ἐπιβάλλει αὐτὸς καὶ τὰ ἀρμόδια Ἐκκλησιαστικὰ Δικαστήρια τὴν ἐκτέλεσιν τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς κειμένης ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας ποινῆς (ἄρθρον 11 τοῦ Ν. 5383/1932), τηρουμένης τῆς προβλεπομένης διαδικασίας. Ταῦτα

διαλαμβάνει καὶ ἡ ὑπ' ἀριθμ. 2632/1997 Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος.

«Ἐτεροδιδασκαλίαι» περὶ τοῦ νομοκανονικοῦ καθεστῶτος τοῦ διέποντος τοὺς «συνταξιούχους» κληρικούς, εἶναι ξένα καὶ μὴ ὀρθοδόξου προελεύσεως καὶ ἐκτὸς τῆς κανονικῆς παραδόσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἐκπροσωποῦν τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλόχριστο ἐφημεριακὸ κληρὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος τόσα ἔχει προσφέρει στὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ.



Περιπλανήσεις σέ δρόμους ποιμαντικής διακονίας

Ὁ ἄνθρωπος πού μετράει τὰ σύννεφα

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Αὐτονόητα καί αὐτονόητα...

Δίπλα στά αὐτονόητα μιᾶς κοινωνίας, πού σύμφωνα μέ ὀρισμένους στό σύνολό τους συνιστοῦν τόν πολιτισμό, ὑφίστανται καί τὰ αὐτονόητα τοῦ καθενός μας πού οἰκοδομοῦν τόν δικό μας κόσμο-μικρόκοσμο καί ἀποτελοῦν τῖς ἐκδοχές μας γιά τὸ πῶς ἐμεῖς ἀντιλαμβανόμαστε τὸν γύρω μας κόσμο. Μέ τὸν ἴδιο τρόπο πολλές φορές λειτουργοῦν καί οἱ λέξεις μέ τῖς ὁποῖες ὀνοματίζουμε τὰ πράγματα καί προφέροντας ἢ σκεπτόμενοι μιὰ λέξη ὁ νοῦς μας πάει σέ μιὰ συγκεκριμένη ἔννοια, παρ' ὅλο ὅτι τὸ ὄν λέγεται *πολλαχῶς*. Πλὴν ὅμως καί μιὰ λέξη μπορεῖ νὰ λέει ἢ νὰ ἀναφέρεται σέ πολλὰ πράγματα. Ἀπ' αὐτὰ τὰ πολλὰ ὁ νοῦς μπορεῖ νὰ στρέφεται μονοσήμαντα, νὰ πηγαινέι, δηλαδή, μόνο σέ ἓνα. Αὐτὸ πάλι μπορεῖ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ συγκεκριμένες συγκυρίες.

Ἀπὸ μικρὸς εἶχα μιὰ ιδιαίτερη προτίμηση νὰ κυττάζω τὸν οὐρανὸ καί ιδιαίτερα τὰ σχήματα πού ἔπαιρναν τὰ σύννεφα στῖς διάφορες ἐποχές τοῦ ἔτους. Ἄλλα σχήματα τὸ φθινόπωρο, διαφορετικὰ τὸ χειμῶνα, ποικίλα τὴν ἀνοιξὴ καί ἀπρόβλεπτα τὰ καλοκαιρινὰ πού ἐμφανίζονταν ἐν αἰθρίᾳ. Ἀφαιρεῖτο κανεῖς παρακολουθώντας τὰ παιχνίδια τους, ὅταν τὰ παράσερνε ὁ ἄνεμος κι ἄλλες φορές συγκεντρωνόταν γιά ν' ἀποκρυπτογραφῆσει τῖς μορφές πού σχηματίζαν μαντεύοντας ζῶα, ἀνθρώπους, προβάλλοντας ἐσωτερικὲς καταστάσεις καί ἐπιθυμίες σὰν σέ ψυχολογικὲς προβλητικὲς δοκιμασίες (τέστ). Μόνο ὁ ψυχολόγος ἔλειπε ἀπὸ δίπλα γιά νὰ ἐρμηνεύει. Αὐτὰ ὅμως τὰ κρατούσαμε πεντασφάλιστα γιά ἐσωτερικὴ

κατανάλωση καί μόνο. Ἐξ οὗ καί ἡ ἀγάπη γιά πίνακες ζωγραφικῆς οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται σέ σύννεφα πού δίπλα στῖς θαλασσογραφίες χαρακτηρίζονται ὡς *συννεφογραφίες*.

Ἄν, λοιπόν, τὸ μυαλὸ ἔτρεχε πρὸς τέτοιες κατευθύνσεις καί κινδύνευε τότε νὰ χαρακτηρισθεῖς ὅτι «ζοῦσε στά σύννεφα», σήμερα, ὅταν ἀναφέρεσαι σ' αὐτὰ τὸ μυαλὸ τῶν περισσοτέρων πηγαινέι πρὸς μιὰν κατεύθυνση καί μάλιστα ἡ συνήθης χρήση γίνεται μέ τὴν ἀρχαιοπρεπή τῆς διατύπωση ὡς *νέφος*. Καί ὅταν λέμε *νέφος* ἐννοοῦμε ἓνα καί μόνο πρᾶγμα, ἐκεῖνο πού μᾶς πνίγει ὡς ἀποτέλεσμα τῆς θερμοκρασιακῆς ἀναστροφῆς, τῶν ρύπων καί τῆς μόλυνσης τῆς ἀτμόσφαιρας, τὸ ὁποῖο οἱ εἰδικοί τὸ ἀποδίδουν σέ πολλές καί ποικίλες αἰτίες.

Νέφος μαρτύρων

Δοκίμασα λοιπὸν μιὰ ἐκπληξὴ ὅταν στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα τῆς Α' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν (Ἐβρ. 11, 23-12, 2) ἄκουσα γιά ἓνα ἄλλο «*περικείμενον ἡμῖν νέφος*» (12, 1) καί μάλιστα «*τοσοῦτον*» (τόσο μεγάλο). Ὁ Ἀπόστολος τὸ προσδιορίζει καί τὸ εἰδικεύει «*τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων*». Ὑπάρχουν νέφη καί νέφη.

Ἐαφνικά, σέ κυριεύει μιὰ γλυκεῖα ἐλπίδα. Γύρω μας δὲν εἶναι μόνο τὰ κακὰ νέφη πού δηλητηριάζουν τὸν ἀέρα πού ἀναπνέουμε, μέ τῖς τόσες ἐπιπτώσεις στὴν ὑγεία μας, σωματικὴ καί ψυχικὴ. Ὑπάρχει, λοιπόν, καί ἓνα εὐεργετικὸ νέφος, παρήγορο, πού μᾶς ἐξῶθει νὰ τινάζουμε ἀπὸ πάνω μας

κάθε φορτίο («ἀποθέμενοι πάντα»). Κι οι μορφές που κάποτε «διαβάζαμε» στα σύννεφα κι έπαιρναν σχήματα απειλητικά που μᾶς τρόμαζαν, τώρα μπορούν να γίνονται οικείες και πίσω από τὰ ὅποια σύννεφα να ἀποκαλύπτονται κρυμμένες, καιτοι ἀόρατες, παρούσες δυνάμεις ἐνισχυτικές στὸν «προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα». Τὸ ἀόρατο δὲν εἶναι καὶ ἀπόν... Ὑπέστησαν, βέβαια, μαρτύρια καὶ μαρτυρικό θάνατο γιὰ τὴν πίστη τους, ἀλλὰ μαρτυροῦν καὶ σήμερα, δίνουν, δηλαδή, μαρτυρία πίστεως. Ἔτσι ἐνισχύουν μὲ τὴν παρουσία τους τὴ δική μας παρρησία καὶ τὸ δικό μας ἀγῶνα.

Ἄπορίες γιὰ τὸ μέγεθος τοῦ «τοσοῦτοι» τοῦ νέφους θὰ ὑφίστανται πάντα. Ὁ ἄνθρωπος ὁ σημερινὸς τὰ θέλει ὅλα μετρητά. Ἐφαρμόζει τὴν ἀρχὴ τοῦ «κάλιο πέντε καὶ στὸ χέρι παρά δέκα καὶ καρτέρει». Ἄλλωστε τὸ μέτρημα δὲν εἶναι πάν-

τοτε κακό. Πρέπει νὰ μετᾶμε τὸ βίος μας, τὶς δυνάμεις μας. Ἡ προτροπὴ τῶν γεροντάδων μας εἶναι τὸ «ἐπιμέτρησον» καὶ «ιεράρχησον». Ἄλλωστε καὶ ὁ Κύριος μᾶς συνιστᾷ τὸ μέτρημα ὅταν πρόκειται ν' ἀναμετρηθοῦμε. Μόνο πού στὸ μέτρημα νὰ μὴν περιοριζόμαστε στὰ φαινόμενα. Στὰ «προκείμενα» ἔχουμε καὶ τὰ «περικείμενα». Στὰ «χειροπιαστά» περιλαμβάνονται καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ δυνάμεις γιὰ τὶς ὁποῖες μιλήσαμε. Κι ὅταν τὶς μετᾶμε νὰ μὴν ἀπατώμεθα μένοντας προσκολλημένοι στὰ φαινόμενα. Ὑπάρχουν μετρήσεις καὶ μετρήσεις. Ἐξαρτᾶται τί μέτρο θὰ χρησιμοποιήσουμε γιὰ νὰ πάρουμε μέτρα καὶ κατὰ συνέπεια νὰ λάβουμε τὰ μέτρα μας.

Ἀπ' ἀρχῆς ὁ ἄνθρωπος ἄνω θρώσκει καὶ κυτᾶει τὸν οὐρανὸ προσπαθώντας νὰ μετρήσει τ' ἄστρα. Γιατί ὄχι καὶ τὰ σύννεφα; Χαρακτηριστικὸς ἦταν ὁ πίνακας πού παρουσιάσθηκε στὴν πολυσυζητημένη μεγάλη ἔκθεση σύγχρονης τέχνης «Outlook» στὴν Ἀθήνα, στὰ πλαίσια τῆς Πολιτιστικῆς



Γιάν Φάμπρ, «Ὁ ἄνθρωπος πού μετράει τὰ σύννεφα». Ἀπὸ τὴν ἔκθεση «Outlook» στὸ Ἐργοστάσιο τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν (Α.Σ.Κ.Τ.).

Ὀλυμπιάδας πού ἔληξε τέλη Ἰανουαρίου. Πρόκειται γιὰ «τὸν ἄνθρωπο πού μετράει τὰ σύννεφα» τοῦ Γιάν Φάμπρ. Ἐνας τέτοιος πίνακας, σὲ μιὰ τέτοια ἔκθεση, γιὰ νὰ μᾶς θυμίζει τὸ πόσο νήφοντες καὶ ξύπνιοι, ἐν ἐργηγόρσει, πρέπει νὰ εἴμαστε στὴ «σκοπιὰ» (Outlook) ἀπὸ τὴν ὁποία πρέπει νὰ βλέπουμε τὰ πράγματα. Σίγουρα ὁ οὐρανὸς χωράει καὶ στὸ δικό μας βλέμμα.

Ἀπ' αὐτὴ τὴ σκοπιὰ θὰ πρέπει νὰ ἀτενίζουμε καὶ νὰ ἔχουμε τὰ μάτια μας προσηλωμένα στὸν Ἰησοῦ πού μᾶς ἔδωσε τὴν πί-

στη, τὴν ὁποία καὶ τελειοποιεῖ («ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελιωτὴν Ἰησοῦν», Ἐβρ. 12,2). Ἄρκει νὰ ὀπλισθοῦμε μὲ ὑπομονή γιὰ νὰ τρέξουμε τὸ ἀγώνισμα τοῦ δύσκολου δρόμου πού ἔχουμε μπροστά μας καθὼς μᾶς θυμίζει ὁ Ἀπόστολος στὸν στίχο 1.

Βλέπετε, οἱ δικοὶ μας Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες δὲν περιμένουν κάθε τέσσερα χρόνια γιὰ νὰ γίνουν, εἶναι ἀγῶνες καθημερινοί, μὲ ἔξαρση προετοιμασίας σὲ ιδιαίτερες περιόδους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἔτους.

Καλὴ Σαρακοστή, λοιπόν, πατέρες καὶ ἀδελφοί!

Τὸ διεθνὲς σκηνικὸ τοῦ Νεοπαγανισμοῦ

Τοῦ Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργοπούλου (Μ.Θ)

β'

2) **Asatru:** Ἀποτελεῖ κλάδο τῆς βορειοευρωπαϊκῆς παγανιστικῆς παράδοσης μετὰ τὴν ἰσλανδικήν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐπίσημως ἀναγνωρισμένη θρησκεία ἀπὸ τὸ 1973, χάρις στὶς συντονισμένες προσπάθειες τοῦ ἰσλανδοῦ παγανιστῆ (Sveinbjorn Beinteinsson 1924-1994), ὁ ὁποῖος θὰ ἐκλεγεί καὶ ὁ πρῶτος «ἀρχιερέας» τῆς νεοπαγανιστικῆς αὐτῆς λατρείας.¹

Σημαίνει πρωτίστως πίστη στὸ θεὸ Ases, ὡστόσο, ὅμως, στὴ λατρεία τῆς περιλαμβάνει πίστη καὶ τελετουργίες καὶ σὲ ἄλλους θεοὺς τῆς ἰσλανδικῆς μυθολογίας, ὅπως καὶ σὲ πνεύματα τῆς γῆς, τῶν δασῶν κ.ἄ.

Παγανιστικὲς Asatru ὁργανώσεις καὶ κοινότητες ὑπάρχουν σήμερα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἰσλανδία, στὸ Βέλγιο, Ὁλλανδία, Ἀγγλία, Ἰσπανία, στὶς Σκανδιναυικὲς χῶρες, Αὐστραλία, Χιλή καὶ στὶς Η.Π.Α.

3) **Δρυϊδισμός:** Πρόκειται γιὰ τὴν ἀναβίωση τῆς παγανιστικῆς λατρείας τῶν ἀρχαίων Κελτῶν², ἡ ὁποία δὲν εἶχε ναοὺς, εἶχε πανθειστικὸ καὶ πολυθειστικὸ χαρακτήρα, περιελάμβανε ἀνθρωποθυσίες, καὶ ὡς τόπο λατρευτικῆς συγκέντρωσης εἶχαν τὰ δάση καὶ τὶς σπηλιές. Στὴν κελτικὴ γλῶσσα ἡ λέξη *druid's* (*druid'h*) σήμαινε τὸ μάγο, τὸ σοφὸ καὶ δήλωνε τοὺς ἱερεῖς τῶν

ἀρχαίων Κελτῶν. Δρυϊδικὲς νεοπαγανιστικὲς ὁργανώσεις ὑπάρχουν σήμερα στὴν Ἀγγλία, Ἰρλανδία, Γερμανία, Γαλλία, Ἑλβετία, στὶς Κάτω Χῶρες καὶ στὶς Η.Π.Α.

4) **Ὀντινισμός:** Μετὰ τὸν ὄρο *Ὀντινισμός* ὀνομάζεται ἡ προσπάθεια διαφορῶν ὁμάδων καὶ συλλόγων νὰ ἀναβιώσουν τὴν προχριστιανικὴ πολυθειστικὴ εἰδωλολατρικὴ θρησκεία τῶν βορειοευρωπαϊκῶν λαῶν,

Γερμανῶν, Ἀγγλοσαξόνων, Σκανδιναυῶν κ.ἄ. Ἡ λέξη *Ὀντινισμός* προέρχεται ἀπὸ τὸν κορυφαῖο θεὸ τῆς βορειοευρωπαϊκῆς μυθολογίας τὸν *Ὀντιν* (*Odin*) ἢ *Βόνταν* (*Wodan*), ὅπως εἶναι γνωστὸς στὴν Γερμανικὴ μυθολογία.³

Ἡ βορειοευρωπαϊκὴ μυθολογία περιέχει πλῆθος ἀνδρικών καὶ γυναικείων θεοτήτων⁴, ὅπως ἐπίσης καὶ πί-

στη σὲ πνεύματα, ζωτικὰ καὶ ἄλλα ὄντα. Τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν παραλλάσσουν στὶς διαφορὰς χῶρες, ἐνῶ κατ' οὐσίαν πρόκειται γιὰ τοὺς ἴδιους θεοὺς. Τὸ 2003 ἡ νεοπαγανιστικὴ ὁργάνωση - ὁμπρὲς τῆς Δανίας, γνωστὴ μετὰ τὸ ὄνομα FORNSIR (ἢ *Asa & Vane society in Denmark*)⁵, πού ἀνήκει στὸν κλάδο τοῦ Ὀντινισμοῦ, ἀναγνωρίστηκε ἐπίσημα ὡς θρησκεία⁶, ἔχοντας στὸ ἐξῆς τὶς ἴδιες δυνατότητες πού ἔχουν καὶ οἱ ἄλλες ἀναγνωρισμέναι θρησκείαι ἐπίσημα στὴ Δανία.



Ο Όντινισμός είναι σήμερα ύπαρκτος στην Άγγλία, Γερμανία, Γαλλία, Ίσλανδία, Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Η.Π.Α. και Αυστραλία.

5) Wicca: Αποτελεί την πλέον γνωστή και διαδεδομένη σύνθεση νεοπαγανισμού και αποκρυφισμού,⁷ γι' αυτό ονομάζεται και λατρεία μαγισσών.⁸ Πρωτοεμφανίστηκε αρχικώς στη Μεγάλη Βρετανία, διακρίνεται σε έπιμέρους κλάδους και είναι ο κατ' έξοχήν χώρος όπου ο νεοπαγανισμός και ο αποκρυφισμός συνδυάζεται με τον φεμινισμό. Αντικείμενο λατρείας στη Γουϊκά είναι ή «μεγάλη θεά ή μητέρα γή» με μαγικό τελετουργικό.⁹

Διακρίνεται σε τρεις κύριους κλάδους: α) την *Γκαρντινερική*, από το όνομα του ιδρυτή της G.B.Gardner (1884-1964), β) την *Άλεξανδρινή*, από το όνομα ιδρυτή της Alex Sanders (1916-1988), γνωστού στην Άγγλία και ως «βασιλιά των μάγων»,¹⁰ και γ) την *Φεμινιστική*, στην οποία αντικείμενο λατρείας είναι ή θεά Άρτεμις στη λατινική έκδοχή της ως Diana (στούς κύκλους της συμμετέχουν μόνο γυναίκες νεοπαγανίστριες). Η Γουϊκά σήμερα είναι κατ' έξοχήν διαδεδομένη στις Η.Π.Α., Μεγάλη Βρετανία, και πολύ λιγότερο σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

6) Σαμανισμός: Πρόκειται για μορφή πρωτογόνου αποκρυφισμού και παγανισμού¹¹, προϋποθέτει ότι ο κόσμος κυριαρχείται από ξωτικά, δαίμονες και φαντά-

σματα που περιβάλλουν τον άνθρωπο και ότι τὰ δέντρα, τὰ βουνά κ.λ.π. έχουν πνεύμα.

Ο Σαμάνος είναι μάγος, θεραπευτής, ό οποίος με λέξεις, πράξεις, τεχνικές, τελετουργίες, χρησιμοποιεί τις μυστικές και απόκρυφες γνώσεις του για να προστατεύσει τους ανθρώπους από τὰ κακοποιά πνεύματα. Βασικά γνωρίσματα επίσης των τεχνικών του σαμάνου είναι ή έκσταση, οί σπασμωδικές κινήσεις και ή δαιμονοληψία. Η βούληση του σαμάνου αποτελεί κυ-

ριαρχο παράγοντα έξαναγκασμού των ψυχών και των πνευμάτων να πραγματοποιούν τις έπιθυμίες του.

7) Religio Romana:

Αποτελεί την αναβίωση της αρχαίας ρωμαϊκής θρησκείας. Έκφράζει το σύγχρονο Ίταλικό παγανισμό.

8) Romuva:

Έκφράζει την αναβίωση της προχριστιανικής παγανιστικής λατρείας στις χώρες της Βαλτικής και κατ' έξοχήν στη Λιθουανία, στην οποία από το 1995 έθεω-

ρείτο αναγνωρισμένη θρησκεία¹² μέν, μη παραδοσιακή δέ, ενώ από τον Οκτώβριο του 2002 αναγνωρίστηκε έπισήμως ως ισότιμη με τις άλλες γνωστές θρησκείες της Λιθουανίας. Πυρήνες της έν λόγω νεοπαγανιστικής λατρείας συναντά κάποιος σήμερα στη Βοστώνη και το Σικάγο των Η.Π.Α., όπως και στο Τορόντο του Καναδά.

9) Slavic Communities Union: Συνιστά τη σλαβική ρωσική νεοπαγανιστική προσπά-



θεια για την αναβίωση και έπαναφορά της προχριστιανικής παγανιστικής θρησκείας των αρχαίων Σλάβων.¹³ Νεοπαγανιστικές ομάδες υπάρχουν σε αρκετές μεγάλες ρωσικές πόλεις, όπως επίσης και στην Ουκρανία, στην οποία ή κατ' έξοχήν νεοπαγανιστική κίνηση ονομάζεται «Pravoslavya».

10) Παγκόσμιο συνέδριο Έθνικων Θρησκειών (World Congress of Ethnik Religions): Ίδρύθηκε στη Βίλνα της Λιθουανίας τον Ίούλιο του 1998 από εκπροσώπους 16 παγανιστικών λατρειών αντίστοιχων χωρών, με σκοπό σύμφωνα με την διακήρυξή τους «τήν βοήθεια όλων των έθνικων θρησκευτικών ομάδων και κινήσεων να έπιβιώσουν και να αλληλοϋποστηριχθούν».¹⁴ Κάθε χρόνο πραγματοποιούν νεοπαγανιστικού χαρακτήρα συνέδρια σε διάφορες χώρες. Ο Έλληνικός νεοπαγανισμός εκπροσωπείται στο Παγκόσμιο συνέδριο Έθνικων Θρησκειών από τις νεοπαγανιστικές οργανώσεις: «Υπατο Συμβούλιο Ελλήνων Έθνικων», «Δευκαλίων» και από το περιοδικό «Διίπετες».

Όλοκληρώνοντας την αναφορά μας στις μορφές του σύγχρονου νεοπαγανισμού και πριν αναφέρουμε τις κυριότερες νεοπαγανιστικές οργανώσεις, συλλόγους και περιοδικά, θεωρούμε αναγκαίο να υπενθυμίσουμε ότι για τον ορθόδοξο χριστιανό ισχύει στο άκέραιο ότι κάθε μορφή είδωλολατρίας είναι μορφή δαιμονολατρίας (Α' Κορ. 10, 20· Β' Κορ. 6, 16· Α' Ίωάν. 5, 21). Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι με την αναβίωση του παγανισμού έπαναλαμβάνεται σήμερα κατά τρόπο τραγικό, αυτό που συνέβαινε πριν από την έλευση του Θεανθρώπου, τὸ «ἡπάτων οἱ δαίμονες τοὺς ἀνθρώπους, Θεοῦ τιμὴν ἐαυτοῖς περιτιθέντες».¹⁵

Β' **Νεοπαγανιστικές οργανώσεις, σύλλογοι καὶ περιοδικὰ**

Θεωρούμε αναγκαίο να τονίσουμε ἐν προκειμένῳ ὅτι ἡ παρούσα καταγραφή δὲν

ἔχει ἐξαντλητικό χαρακτήρα. Κάτι τέτοιο ξεφεύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια ἑνὸς ἄρθρου. Ἐνδεικτικῶς θὰ αναφέρουμε ὀρισμένες ἀπὸ τὶς δεκάδες νεοπαγανιστικὲς ὀργανώσεις καὶ τὰ ἔντυπά τους. Καὶ τοῦτο γιὰ λόγους ἐνημερωτικούς, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ καταστεί τρόπος τινὰ αἰσθητὸ τὸ εὔρος τοῦ προβλήματος καὶ ὁ βαθμὸς τῆς διάβρωσης.

1) Ἑλληνικὲς νεοπαγανιστικὲς ὀργανώσεις

- I. Ὑπατο Συμβούλιο Ἑλλήνων Ἐθνικῶν
- II. Ἐταιρεία Ἀρχαιοελληνικῶν Μελετῶν
- III. Ἑλληνικὴ Ἐταιρεία Ἀρχαιοφίλων
- IV. Μεγάλῃ Ἐθνικῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ἑλλήνων
- V. Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Ὀλύμπου
- VI. Δευκαλίων
- VII. Ἐκκλησίᾳ τῶν Ἑλλήνων στὸ θρησκευμα

2) Δωδεκαθεϊστικὲς ὀργανώσεις τοῦ Ἐξωτερικοῦ

- I. Ἑλλήνιον (Hellenion) (H.Π.Α)
- II. The Classical Religion Society (H.Π.Α)
- III. Thiasos Olympikos (H.Π.Α)
- IV. Thiasos Orphikos (H.Π.Α)
- V. Australian Gentile Hellenes (Αὐστραλία)

3) Ἀγγλόφωνες νεοπαγανιστικὲς ὀργανώσεις

- I. The Pagan Federation
- II. Ancient Order of Druids
- III. British Druids Order
- IV. Council of British Druids Orders
- V. Pagan Education Network
- VII. Asartu Folk Assembly
- VIII. The Troth
- IX. The Church of Mithra
- X. The Nine Houses of Gaia
- XI. Pagan Federation of Canada
- XII. Universal Federation of Pagans
- XIII. Pagan Alliance
- XIV. Reformed Druids of North America

- XV. Order of Whiteoak
- XVI. The Druid Heritage Society
- XVII. The Isiac Religious Society
- XVIII. The Fellowship of Isis
- XIX. Circle Sanctuary
- XX. Feraferia

4) Γαλλόφωνες νεοπαγανιστικές ὀργανώσεις

- I. Antaios
- II. Ecole Druidisme des Gaules

5) Γερμανόφωνες νεοπαγανιστικές ὀργανώσεις

- I. Germanische Glaubens Gemeinschaft
- II. Allgermanische Heidnische Front
- III. Gemeinde vom Alten Volk
- IV. Keltenhof Kärnten
- V. Deutscher Druiden Orden
- VI. Rabenclan Arbeitskreis der Heiden
in Deutschland
- VII. Armanen-Orden
- VIII. Heidnische Gemeinschaft e.V (Berlin)
- IX. Yggdrasil-Kreis
- X. Die Artgemeinschaft-Germanische -
Gemeinschaft

6) Ἄλλες νεοπαγανιστικές ὀργανώσεις

- I. Collectivo Asatru Iberoamericano
(Ἰσπανόφωνη)
- II. The Baltic Romuva (Λιθουανία)
- III. Rodzima Wiara (Πολωνία)
- IV. Foreningen Forn Sed (Νορβηγία)
- V. Nova Roma (Ἰταλική)
- VI. The Julian Society
- VII. Traditie (Φλαμανδική)

- Naturreligion und thelemitische
- 7. Green Egg
- 8. Circle Sanctuary
- 9. Pagan Dawn
- 10. Pangaia Magazine
- 11. New Witch magazine

Σημειώσεις:

1. *Kirchen-Sekten-Religionen*, (Hrsg. G. Schmid – G. O. Schmid), 2003⁷, 431-432.
<http://www.religioustolerance.org/asatru.html>
2. J. Markale, *Die Druiden*, München 1990. M. Sills-Fuchs, *Wiederkehr der Kelten?*, München 1983.
3. F. W. Haack, *Wotans Wiederkehr. Blut-Boden-und Rasse-Religion*, München 1981. F. Hunseder, *Wotans Jünger*, München 1998.
4. Al. Jeremias, *Allgemeine Religions-Geschichte*, München 1918, σελ. 236-239.
5. <http://www.wcer.org/members/europe/Denmark/index.html>
6. Ἔθνος 7-11-2003.
7. *Handbuch Religiöse Gemeinschaften und Weltanschauungen*, 2000⁵, 588-605. *Kirchen - Sekten-Religionen*, (Hrsg. G. Schmid – G. O. Schmid), 2003⁷, 433-435.
8. Hermann Schulte – Berndt, *Sekte, Kulte, Weltanschauungen*, 2003, sel. 74. Ἄ. Α. Μαραβέλια, *Νεοπαγανισμός και τελετουργική μαγεία, στό Δρόμοι τῆς Γνώσης*, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 232-248.
9. Starhwk, *The Siral Dance: A Rebirth of the Ancient Religion of the Great Goddess*, San Francisco 1989².
10. *Handbuch Religiöse Gemeinschaften und Weltanschauungen*, ὄπ. π, σελ. 590.
11. Hermann Schulte – Berndt, ὄπ.π, σελ. 83. Πρωτ. Ἄ. Ἀλεβιζοπούλου, *Ὁ Ἀποκρυφισμός στό φῶς τῆς Ὀρθοδοξίας*, τεύχος Α', Ἀθήνα 1994, σελ. 14-19.
12. <http://www.wcer.org/members/europe/Lithuania/history.html>.
13. Al. Jeremias, *Allgemeine Religions-Geschichte*, ὄπ.π, σελ. 234-235. Γ. Ζιάκκα, *Θρησκεία και πολιτισμός τῶν προϊστορικῶν κοινωνιῶν τῶν ἀρχαίων λαῶν*, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 338-341.
14. <http://www.wcer.org/declaration/dec-gr.html>.
15. Μεγ. Ἀθανασίου, *Περί Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου* 55, ΒΕΠΕΣ 30, 120.

Γ'

Νεοπαγανιστικά περιοδικά

- 1. Vor Tru Magazine
- 2. Asatru Today
- 3. Frostfire
- 4. Sacred Hoop Magazine
- 5. Shaman
- 6. Der Hain. Zeitschrift für Heidentum,



**«Ὁ Χριστὸς ἐδώδιμον ἑαυτὸν καὶ μεταληπτὸν
ἀναλόγως ἐκάστω πεποίηκεν»**

Ἔτσι λοιπόν, τῆς κεφαλῆς [ἐνν. τοῦ Ἄμνου - Λόγου] θὰ μεταλάβει αὐτὸς πού διαθέτει πίστη, προερχόμενη ἀπὸ ἀρχές ἀναπόδεικτες καὶ πού δὲν προέρχεται ἀπὸ θεολογικὲς ἀποδείξεις, πίστη ἀπὸ τὴν ὁποία ὅλο τὸ σῶμα τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν γνώσεων συναρμοζόμενο, αὐξάνει τὴν πνευματικὴ αὐξηση. Τῶν ὧτων θὰ μεταλάβει αὐτὸς πού δέχεται τοὺς θείους λόγους πνευματικὰ μὲ ἐπίγνωση καὶ γίνεται γι' αὐτοὺς εὐπειθῆς καὶ ὑπάκουος στὸν Θεό, μὲ τὰ ἔργα του, μέχρι θανάτου τῶν ὀφθαλμῶν [ἐνν. θὰ μεταλάβει] αὐτὸς πού κατανοεῖ πνευματικὰ τὴν κτίση καὶ συνάγει ἀνεμπόδιστα ὅλους τοὺς λόγους αἰσθητῶν καὶ νοητῶν στὴν ἐνιαία καὶ πλήρη ἀνάδειξη τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ. Τοῦ στήθους θὰ μεταλάβει αὐτὸς πού γέμισε τὴν καρδιά του ἀπὸ θεολογικὰ θεωρήματα, ὅπως ὁ μέγας εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, καὶ ἐκχέει σὰν ἀνεξάντλητη πηγὴ, μ' εὐλάβεια, τὸν λόγο καὶ τὴν πράξη τῆ σχετικὴ μὲ τὴν πρόνοια τοῦ σύμπαντος κόσμου, σ' αὐτοὺς πού ζητοῦν νὰ μάθουν. Τῶν χειρῶν δὲ πάλι μεταλαμβάνει πρεπόντως αὐτὸς πού κανένα ἀπὸ τὰ ἐντεταγμένα ἔργα δὲν κάμει ἀμελῶς καὶ ἀπρόσεκτα, ἀλλὰ διατηρεῖ ἔτοιμη καὶ ἀκμαία τὴν πρακτικὴ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν θείων νόμων. Τῆς κοιλίας δὲ αὐτὸς πού διαθέτει αἰρίρρη τῆ γονιμότητα τῆς ψυχῆς καὶ πλουτίζει σὲ πνευματικὰ θεωρήματα καὶ ἔχει ἄσβηστο μέσα του τὸν ἔρωτα τὸν καυστικότατο πού προκαλεῖ ἢ ἀπαθῆς ὄρεξη τῆς θείας συνουσίας. Τῶν ἐντοσθίων δὲ θὰ μεταλάβει ὅπως πρέπει, αὐτὸς ὁ ὁποῖος διερευνᾷ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ μυστικὴ ἀναζήτηση καὶ γνώση τοῦ νοῦ, καὶ πληροῦται μὲ μυστήρια ἀπόρρητα. Θὰ τολμήσει καὶ κάτι περισσότερο ὁ λόγος: τῶν κάτω μερῶν τοῦ Λόγου, ἄς μεταλαμβάνει μὲ σωφροσύνη, αὐτὸς ὁ ὁποῖος στέκεται λογικὰ ἀπέναντι στὴν ὕλη, καὶ διατηρεῖ παντελῶς ἀμόλυντη τὴ σάρκα μαζί μὲ τὴν ψυχὴ,

καὶ σ' ὅλη αὐτὴ διαπλάθει τὸν Λόγο, σαρκώνοντάς Τον μὲ τὶς ἀρετές. Τῶν μηρῶν δὲ θὰ μεταλάβει αὐτὸς πού διατηρεῖ τὸν Λόγο ἐπὶ τῆς παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς καὶ ἀποκόπτει τελείως τὴν κάθε βέβηλη κίνησή της· τῶν γονάτων δέ, αὐτὸς ὁ ὁποῖος μὲ συμπάθεια σκύβει προνοητικὰ σ' αὐτοὺς πού κάμπτονται καὶ ἀσθενοῦν στὴν πίστη, μιμούμενος ἔτσι τὴ συγκατάβαση τοῦ Λόγου πρὸς ἡμᾶς. Ἐπιπλέον, τῶν κνημῶν καὶ τῶν ποδιῶν ἄς μεταλαμβάνει αὐτὸς πού ἔχει ἀσάλευτες καὶ ἀκλόνητες τὶς βάσεις τῆς ψυχῆς πάνω στὴν πίστη καὶ στὴν ἀρετὴ καὶ στὴ γνώση καὶ ἐπείγεται μὲ σκοπὸ τὸ βραβεῖο τῆς ἄνω κλήσεως, ὑπερπηδώντας μαζί μὲ τὸν Λόγο μ' ἐνθουσιασμό τὰ ὄρια τῆς ἀγνοίας καὶ τὰ βουνὰ τῆς κακίας. Ἄλλὰ ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ μετρήσει ὅλες τὶς ἐπινοήσεις τοῦ Σωτήρα μας Θεοῦ, μὲ τὶς ὁποῖες κατέστησε τὸν ἑαυτό Του βρώσιμο καὶ μεταληπτὸν ἀνάλογα μὲ τὸν καθένα; Διότι ἔχει ἀκόμη ἐπὶ πλέον ὁ Κύριος βοστρύχους καὶ μύτη καὶ χεῖλη καὶ τράχηλο καὶ ὄμους καὶ δάκτυλα καὶ ὅλα ὅσα λόγῳ τῆς δικῆς μας κατασκευῆς ἀποδίδονται καὶ σ' Αὐτόν. Ὅλων αὐτῶν μεταλαμβάνουν ἀναλόγως καὶ ἰδιαζόντως αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι μεταμορφώνονται σύμφωνα πρὸς τὸν πνευματικὸ λόγο πού σημαίνεται μὲ κάθε μέλος. Ἔτσι ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ τρώγεται καὶ προσφέρεται σὲ πέψη πνευματικὴ, μεταμορφώνοντας διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοὺς πού μεταλαμβάνουν σὲ ὁμοίους μὲ Αὐτόν, μεταθέτοντας καὶ ὀδηγώντας τὸν καθένα στὸν τόπο τοῦ μέλους πού φαγώθηκε ἀπὸ αὐτὸν πνευματικὰ σύμφωνα μὲ τὴ θέση (τοῦ μέλους) στὴ σωματικὴ ἀρμονία, οὕτως ὥστε φιλάνθρωπα ὁ πανταχοῦ εὐρισκόμενος Λόγος, αὐτὸς πού μόνος Του εἶναι πάνω ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὴ λογικὴ, νὰ γίνεται οὐσία σ' ὅλα τὰ πράγματα.

(Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς)



ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΕΩΣ

Πότε ένα κήρυγμα είναι «ἄδειο» καὶ πότε «γεμάτο»;

Τοῦ Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ

Στὸ προηγούμενο σημείωμα ἀναφερθήκαμε στὸν κίνδυνο οἱ ἀπαντήσεις πού δίνει ὁ κήρυκας νὰ εἶναι «ἄδειες». Χρειάζεται γιὰ λίγο νὰ σταθοῦμε σ' αὐτὴ τὴ λέξη καὶ νὰ τὴν ἐξηγήσουμε.

Ὅλοι θὰ ἔχουμε βρεθῆ σὲ καταστάσεις κατὰ τὶς ὁποῖες ἀκούσαμε ἀπὸ κάποιον σεβασμιο πρόσωπο μία γνώμη ἢ συμβουλή συνηθισμένη καὶ κοινότοπη, τὴν ὁποία ὁμως ἀγαπήσαμε καὶ βάλουμε μέσα στὴν καρδιά μας. Ἴσως καὶ νὰ μᾶς ἀνοιξε δρόμους ἀλήθειας καὶ φωτισμοῦ. Ἀντίθετα, θὰ εἶχαμε ἐπίσης τὴν ἐμπειρία νὰ ἀκούσουμε ἀπὸ κάποιον μία σοφὴ καὶ βαθειὰ ἀποψη, πού ὁμως δὲν μᾶς διακίνησε τίποτε παραπάνω ἀπὸ μιὰ ἀπλή διανοητικὴ πρόκληση. Ποῦ ὀφείλεται αὐτὸ τὸ φαινόμενο; Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι παράγοντες, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τῶν λεγομένων, οἱ ὁποῖοι συμβάλλουν στὴν πρόσληψή τους;

Ἄν ὁ ἄνθρωπος λειτουργοῦσε ὅπως ἓνας ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστὴς, δὲν θὰ ὑπῆρχε τέτοιο πρόβλημα. Κάθε «πληροφορία» θὰ εἰσερχόταν καὶ θὰ καταλάμβανε τὴ θέση της, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ διάθεση τοῦ πομποῦ καὶ τοῦ λήπτη. Ἀλλά, εὐτυχῶς, εἴμαστε ὄντα μὲ συναισθηματικὸ κόσμος, καὶ μάλιστα πολύπλοκο. Δὲν ἐπεξεργαζόμαστε μόνο πληροφορίες «κειμένου» (δηλαδὴ περιεχομένου τοῦ κηρύγματος), ἀλλὰ καὶ μὴ λεκτικὲς πληροφορίες γιὰ τὸ ὕφος τοῦ κήρυκα καὶ τὴ φωνή του. Ἀκόμη περισσότερο: ὑποσυνείδητα ἐπικοινωνοῦμε μὲ τὸ δικό του ὑποσυνείδητο, χωρὶς νὰ γνωρίζουμε ὅτι τὸ κάνουμε. Καί, τέλος, δεχόμαστε πνευματικὲς «πληροφορίες», στὶς ὁποῖες ἀντιδροῦμε ἀνάλογα.

Τὶ σημαίνουν αὐτά; Χωρὶς πάντα νὰ διατηροῦμε συνειδητὴ ἐπίγνωση, ὁ ψυχισμὸς μας συνεξετάζει ταυτόχρονα πολλαπλὰ ἐπίπεδα: γνωστικὸ, συναισθηματικὸ, πνευματικὸ. Προδιατίθεται ἀπέναντί τους καὶ ἐλέγχει τὴν ἀξιοπιστία τους. Προσλαμβάνει τὸ ἄγχος τοῦ κήρυκα ἢ τοῦ μεταδίδεται ἢ ἀπαισιοδοξία του. Ἐπὶ πλέον, διερευνᾷ ἂν αὐτὰ πού τοῦ μεταδίδει ὁ κήρυκας τὰ πι-

στεύη, ἂν τὸν δονοῦν ψυχικά, ἂν ἔχη περάσει ἀπὸ τὶς ἀνάλογες δοκιμασίες καὶ κατέληξε σ' αὐτὰ τὰ συμπεράσματα. «Κουμπώνεται», ἂν διαισθανθῆ ὅτι ὁ κήρυκας τὰ διάβασε ἀπλῶς κάπου καὶ τὰ μεταφέρει «ξύλινα», χωρὶς τὸ ρίγος πού ἀπαιτοῦν, ἢ ἂν θριαμβολογῆ μὲ αὐταρέσκεια χρησιμοποιώντας τὸ ἐκκλησιαστικὸν σὰν καθρέφτη του.

Ὁ πιστὸς δὲν ἀγγίζεται ἀπὸ τὰ ὠραῖα λόγια πού ἀκούει, ἂν αἰσθάνεται τὸν κήρυκα ἀμέτοχο ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωὴ: τὸ πολὺ-πολὺ νὰ τὸν θαυμάση καὶ τίποτε παραπάνω. Δὲν ἀφήνει νὰ περάσουν τὰ (σωστικὰ κατὰ τὰ ἄλλα) μηνύματα στὴν καρδιά του, ὅταν τὰ βιώνη σὰν πολιορκητικὸς κριὸς τῆς προσωπικότητάς του, σὰν μηχανισμοὺς μὲ τοὺς ὁποίους ὁ κήρυκας προσπαθεῖ νὰ ἀλώσῃ τὸ μυαλό του ἢ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς σκοπούς. Ὁ ἄνθρωπος δὲν θέλει νὰ αἰσθάνεται μέσο γιὰ κανέναν σκοπὸ, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς ὁλόκληρης τῆς Θεῖας Οἰκονομίας. Τὸ κήρυγμα εἶναι εἶδος διαπροσωπικῆς σχέσεως (ὅπως δείξαμε καὶ ἀπὸ προηγούμενο σημείωμα) ἀλλὰ δυστυχῶς μερικὲς φορές ἐκφέρεται ἀπὸ ἀνθρώπους ἀνίκανους γιὰ φυσιολογικὴ σχέση. Τότε ἀκυρώνεται ἡ δυναμικὴ του καὶ ἀχρηστεύεται ἢ ἐνδεχόμενι σοφία του.

Ἐτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ διεισδυτικὴ κάποιων ἀπλῶν κηρυγμάτων, ἐνῶ δὲν φέρνουν κάτι καινούργιο. Ἄλλοτε ἀποπνέουν μιὰ αἴσθησι ἡρεμίας, πού τόσο ἔχει ἀνάγκη ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, καὶ ἡ ὁποία τὸν προδιαθέτει κατάλληλα γιὰ νὰ «ρουφήξῃ» ὅσα θὰ ἀκούσῃ. Ἄλλοτε μαρτυροῦν ἔμμεσα γιὰ τὸν σκληρὸ προσωπικὸ ἀγώνα πού ἔχει προηγηθῆ, ὁ ὁποῖος «νομιμοποιεῖ» ὅσα λέγονται καὶ τὰ κάνει πειστικά. Ἄλλοτε ἀφήνουν νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς ὁ σεβασμὸς τοῦ κήρυκα πρὸς τὸν συνάνθρωπό του, ὁ ὁποῖος τοῦ κάνει τὴν τιμὴ νὰ τὸν ἀκούῃ, ὅποτε ὁ ἀκροατὴς σπεύδει νὰ ἀνταποδώσῃ τὸν σεβασμὸ. Καὶ ἄλλοτε τὰ λόγια μετατρέπονται σὲ πορθμεῖο τῆς Χάριτος, ἢ ὁποία ἔχει κατοικήσει στὸν κήρυκα καὶ ἡ ὁποία γίνεται στὴν πραγματικότητα τὸ κήρυγμά του.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Τοῦ Κωνσταντίνου Χολέβα

Ὁ Ἐθνάρχης τῆς ὀδύνης

Η ἐπέτειος τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας τοῦ 1821 μᾶς δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναφερθοῦμε καὶ στὸν ρόλο τῶν πολυαριθμῶν «στρατιωτικῶν ἱερέων» τοῦ Ἀγῶνος. Θέτουμε τὸν ὄρο ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, διότι ὀργανωμένη ὑπηρεσία στρατιωτικῶν ἱερέων ἰδρύθηκε ἀμέσως μετὰ τὴν Ἐπανάσταση. Ὑπῆρχαν, ὅμως, πολλοὶ κληρικοί, οἱ ὁποῖοι στήριζαν πνευματικὰ τοὺς ἀγωνιζόμενους καὶ ἀκολουθοῦσαν συστηματικὰ τὰ σώματα τῶν ἐνόπλων στὶς μάχες. Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρεται ὅτι ὁ Γ. Καραϊσκάκης, ὅταν τραυματίσθηκε θανάσιμα, κάλεσε ἓνα ἐκ τῶν ἱερέων τοῦ στρατοπέδου γιὰ νὰ ἐξολογηθεῖ καὶ νὰ μεταλάβει τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Ἀπὸ τὸ φυλλάδιο ΕΓΡΗΓΟΡΣΗ πὺ κυκλοφορεῖται στὴν Στρατιωτικὴ Σχολὴ Εὐελπίδων πληροφοροῦμεθα τὰ καθήκοντα τῶν στρατιωτικῶν ἱερέων τῆς Ἐθνεγερσίας (κείμενο τοῦ Ἀρχιμ. Μελετίου Κουράκλη στὸ τεῦχος τῆς 26ης Μαρτίου 2003): «Οἱ στρατιωτικοὶ ἱερεῖς, ἀκολουθώντας σ' ὅλες τὶς μάχες – μετὰ τοὺς προφανεῖς κινδύνους καὶ τὶς κακουχίες τους – τὰ στρατεύματα, ἱερούργοῦσαν, ἐξομολογοῦσαν, κοινωνοῦσαν, καὶ παραμυθοῦσαν τοὺς ἀγωνιζόμενους ἀδελφούς. Κυρίως, ὅμως, προκινδύνευαν στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ μετώπου. Μὲ τὸ θυσιαστικὸ τους παράδειγμα, ἀκόμη καὶ μὲ τὸ αἷμα τους συνέβαλαν ἀποφασιστικὰ στὴν ἐνίσχυση τοῦ ἠθικοῦ καὶ πατριωτικοῦ φρονήματος τῶν ἀνδρῶν καὶ στὴ νικηφόρα ἐκβασὴ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. “Κατὰ πᾶσαν πρωΐαν καὶ ἐσπέραν οἱ ἱερεῖς ἔψαλλον τὴν ἀγίαν παράκλησιν” προσευχόμενοι ὑπὲρ εὐοδώσεως τοῦ ἀγῶνος. Πρὸ τῶν μαχῶν “μὲ ἐνθουσιαστικούς λόγους κατὰ πολὺ ἐνεψύχωσαν τὸν στρατόν, κηρύσσοντες τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος λόγον”. Τε-

λοῦσαν τὴν Θεία Λειτουργία καὶ μετέδιδαν τὸν Ἄρτον τῆς ζωῆς, ὀπλιζοντας τοὺς ἄνδρες μὲ πρωτοχριστιανικὸ φρόνημα γιὰ νὰ ἀψηφοῦν τοὺς κινδύνους καὶ τὸν θάνατο».

Ἀξιόλογες ἐκδόσεις Πατερικῶν κειμένων

Ἡ σοφία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ γίνῃ κτῆμα ὄλων τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν. Δὲν εἶναι, ὅμως, πάντοτε εὐκόλο γιὰ τὸν ἀπλὸ πιστὸ νὰ βρεῖ τὰ κείμενα αὐτὰ σὲ ἀπλὲς καὶ κατανοητὲς ἐκδόσεις. Γι' αὐτὸ θεωροῦμε ἰδιαίτερος σημαντικὴ τὴν προσφορὰ τοῦ νέου ἐκδοτικοῦ οἴκου ΛΥΧΝΟΣ, ὁ ὁποῖος μεταφέρει σὲ ἀπλή καὶ κατανοητὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα ἐπιλεγμένα πατερικὰ κείμενα. Τὴν ἐπιλογή τῶν κειμένων καὶ τὴν γλαφυρὴ ἀπόδοση στὴν καθομιλουμένη γλῶσσα ἀνέλαβε μὲ ἐπιτυχία ὁ γνωστὸς θεολόγος καὶ νομικὸς κ. Εὐάγγελος Λέκκος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσε Διευθυντὴς Ἐκδόσεων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ Ἀρχισυντάκτης τοῦ Περιοδικοῦ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρουμε ὀρισμένους τίτλους ἀπὸ τὴν σειρά «Ἡ Σοφία τῶν Πατέρων»: Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου: Ἡ Δημιουργία τοῦ Κόσμου. Μεγάλου Βασιλείου: Ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα - Ἀνθρώπινη καὶ Θεία Σοφία. Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως-Μεγάλου Βασιλείου: Ποιὸς πλούσιος σώζεται - Πρὸς Πλουτοῦντας. Ἰωάννου Χρυσοστόμου: Θάνατος καὶ μέλλουσα κρίση κ.ἄ. Μὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν ἐκδότῃ κ. Σπ. Ντάβρη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ἐκφράζει τὸν ἔπαινό του καὶ τονίζει: «...Τὰ βιβλία αὐτὰ ὠραῖα καὶ “δωρικὰ” εἰς ἐκτύπωσιν καὶ ἐμφάνισιν ἔρχονται νὰ καλύψουν ἓνα κενὸ στοὺς ἀναγνώστες νεοέλληνες ἔνεκεν τοῦ ἀξιολόγου περιεχομένου τους. Καὶ τοῦτο διότι φέρνουν

τὴν πατερικὴ σοφία πολὺ κοντὰ στοὺς σημερινούς χριστιανούς μὲ τὴν ἀπόδοση τῶν κειμένων στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα. Εἶναι ὄντως μεγάλη ἀνάγκη στοὺς σημερινούς καιρούς μας ἢ πατερικὴ διδασκαλία νὰ διαβαστεῖ ἐπισταμένως, νὰ διαμορφώσει τὸ εἶναι μας, νὰ σφραγίσει τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ διδάξει τὴ νέα γενιά, τὰ παιδιά. Σὰς συγχαίρω ὀλόψυχα γιὰ τὴ νέα σας αὐτὴ ἐκδοτικὴ προσπάθεια...».

Οἱ νέοι καὶ ἡ νηστεία

Μὲ ιδιαίτερη εὐχαρίστηση διαπιστώνουμε κάθε χρόνο κατὰ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ὅτι μεγάλες ἀλυσίδες ταχυφαγείων (ἔτοιμοι καὶ γρήγοροι φαγητοῦ), πού ἀπευθύνονται κυρίως σὲ νεανικὸ κοινό, διαφημίζουν διάφορες προτάσεις νηστήσιμων φαγητῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ νέοι ζητοῦν νηστήσιμα καὶ ἔτσι ἀναγκάζουν τὰ καταστήματα αὐτὰ νὰ προσαρμόζονται. Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ περίπτωση αὐτὴ εἶναι μία χαρακτηριστικὴ περίπτωσις νίκης τῶν ἑλληνορθόδοξων παραδόσεων εἰς βάρος τῆς ἰσοπεδωτικῆς παγκοσμιοποιήσεως. Ὅρισμένες ἀπὸ αὐτὲς τὲς ἀλυσίδες εἶναι πολυεθνικὲς καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐπιβάλουν σὲ ὅλα τὰ μήκη καὶ πλάτη τῆς γῆς τὸ ὁμοιόμορφο φαγητό, ἴδιο γιὰ ὅλους τοὺς λαούς. Ἔρχεται ὅμως ἡ ἀντίστασις τοῦ λαοῦ μας καὶ μάλιστα τῆς νεολαίας μας καὶ διασπᾶ αὐτὴ τὴν ἰσοπεδωτικὴ ὁμοιομορφία. Ἀναγκάζονται, λοιπόν, οἱ πολυεθνικὲς ἀλυσίδες νὰ συλλάβουν καὶ νὰ ὑλοποιήσουν διάφορες νηστήσιμες συνταγὲς εἰδικὰ γιὰ τοὺς Ἕλληνες. Εἶναι ἀξιέπαινοι οἱ νέοι μας γι' αὐτὴν τὴν παραδοσιακὴ ἀντίδρασή τους. Κάθε κληρικὸς πού διαπιστώνει στὴν περιοχὴ του ἐμμοιῶν τῶν νέων ἡλικιῶν στὰ πατροπαράδοτα ὀρθόδοξα ἤθη ὀφείλει νὰ ἐπαινεῖ, νὰ ἐνθαρρύνει καὶ νὰ ἐνισχύει τὰ νέα παιδιά, ἀγῶρια καὶ κορίτσια. Ἡ νεολαία θέλει νὰ γνωρίσει καὶ νὰ ὑπερασπισθεῖ τὴν παράδοσι, ἔστω κι ἂν μερικὲς φορές μᾶς δίδει κάποιες λαυθασμένες ἐντυπώσεις. Ἄς τὴν πλη-

σιάσουμε καὶ ἄς τῆς συμπαρασταθοῦμε, μὲ κατανόηση καὶ μὲ σεβασμὸ πρὸς τὰ προβλήματα τῆς καὶ τὲς ἰδιαιτερότητές τῆς. Στους νέους βασιζόμαστε τὲς ἐλπίδες γιὰ τὴν διαφύλαξι καὶ μετάδοσι τῆς ἑλληνορθόδοξης ἰδιοπροσωπίας μας.

Ἐνημέρωση γιὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ θέματα

Μία πρωτοβουλία τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων, ἡ ὁποία ἐνεκρίθη ἀπὸ τὴν Διαρκῆ Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας μας, θὰ δώσει τὴν δυνατότητα σὲ πολλοὺς ἱερεῖς ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐνημερωθοῦν γιὰ τὲς ἐξελίξεις στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση καὶ εἰδικὰ γιὰ δυνατότητες καὶ προοπτικὲς πού ἐπιχερᾶζονται τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας μας. Ὅπως πληροφορούμεθα θὰ πραγματοποιηθοῦν ἐνημερωτικὲς Ἡμερίδες κατὰ περιφέρεια, δηλαδὴ ἡ ἐνημέρωσις θὰ λάβει ἀποκεντρωμένο χαρακτῆρα. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶναι πλέον ἡ μεγάλη μας οἰκογένεια καὶ μέσα σ' αὐτὴ πρέπει νὰ ἀγωνισθοῦμε γιὰ νὰ προωθήσουμε τὰ ἔθνικα καὶ οἰκονομικὰ μας αἰτήματα, ὅπως ἐπίσης γιὰ νὰ διαφυλάξουμε καὶ νὰ διαδώσουμε τὸν ἑλληνορθόδοξο πολιτισμὸ μας. Στὲς ἐνημερωτικὲς αὐτὲς συναντήσεις ὁμιλητὲς θὰ εἶναι στελέχη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καθὼς καὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου. Εἶναι πράγματι ἀξιέπαινη ἡ νέα πρωτοβουλία τῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων, ἡ ὁποία προεδρεύεται ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονα καὶ ὑλοποιεῖ τὸ ἄμεσο ἐνδιαφέρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὴν σωστὴ ἐνημέρωσις τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐξελίξεων.



Στὸ δρόμο γιὰ τὴν Ἀγχόνη.

Ἡ πορεία πρὸς τὸ μαρτύριον τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄

Τοῦ Γεωργίου Πρίντζιπα



Ένας χτύπος στὴν πόρτα τὸν ξύπνησε ἀπὸ τὸ λήθαργο πὸν εἶχε πέσει. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἔμπαινε χαρωπὸ στὸ δωμάτιο. «Κοιμήθηκα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω», σκέφτηκε. Ἔκανε νὰ σηκωθεί, μιὰ δύναμη τὸν κρατοῦσε δεμένο στὸ κρεβάτι. Μιὰ ἀνεμελιά, μιὰ βαριεστημάρα πὸν ἔρχεται μετὰ τὴ μεγάλη κούραση. Γύρισε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸ παράθυρο καὶ κοίταζε πέρα τὸν καθάριο οὐρανό. «Γιορτάζει κι αὐτὸς τὴν Ἀνάσταση». Ἔχει προσέξει, πὸς κάθε χρόνο τέτοια μέρα ὁ καιρὸς ντύνεται στὶς ἀνοιξιὰτικες ὁμορφάδες του, ὅσο κι ἂν τοὺς ἔχει τλαιπωρήσει τὶς προηγούμενες μέρες.

Ἐπιτέλους σηκώθηκε. Κοίταξε ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο. Οἱ γενίτσαροι ἦταν ἀκόμη στὴν αὐλή.

Ὁ χτύπος στὴν πόρτα ἀκούστηκε πάλι. Φάνηκε, καθὼς ἀνοιξε, ὁ Διονύσιος μὲ μιὰ κούπα ζωμό. Τοῦ πῆγε, λέει, νὰ πιεῖ λίγο νὰ

στηλωθεῖ. Τὴν πῆρε στὰ χέρια του χαμογελώντας.

– *Τί τὰ θέλαμε τώρα αὐτά;* σιγομίλησε.

Τὴν ἔφερε στὸ στόμα μὰ ἴσα πὸν ἔβρεξε τὰ χεῖλη καὶ μετὰ τὴ γύρισε πάλι στὸ Διονύσιο. Ἐκείνη τὴν ὥρα μπῆκε ὁ Σωφρόνιος.

– *Παναγιώτατε, ὁ Μεγάλος Διερμηνέας σᾶς περιμένει, τοῦ εἶπε.*

– *Ὁ Σταυράκης Ἀριστάρχης; Ἐτοιμάζομαι νὰ ἔλθω.*

Ντύθηκε στὰ ἐπίσημα καὶ πῆγε στὸ Συνοδικό, ὅπου περίμενε ὁ νέος Μεγάλος Διερμηνέας. Μόλις τὸν εἶδε ἀμέσως τοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἢ ἀμηχανία, ἢ νευρικότητα, ἢ ἀνησυχία του. Μὲ φωνή, πὸν μόλις ἀκούγεται, ἀπάντησε στὸν ἀναστάσιμο χαιρετισμό του κι ὅταν τοῦ πρόσφερε κάθισμα, ἀρνήθηκε προτίμησε νὰ σταθεῖ ὄρθιος. Ἦταν πιά βέβαιος. Αὐτὸ τὸ παραγμένο πλάσμα ἀπέναντί του, ἐπιβεβαίωνε τοὺς φόβους του.

Ὁ Ἀριστάρχης ἄρχισε νὰ βγάζει μὲ κόπο τὶς λέξεις ἀπ' τὸ στόμα του.

– *Ἔχω κάτι πολὺ σοβαρὸ νὰ σᾶς ἀνακοινώσω. Ζήτησα νὰ ἔλθουν καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχιερεῖς.*

– *Ἄς γίνει τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἀποκρίθηκε.*

Δὲν εἶχε πιά ἀμφιβολία. Ἡ ὥρα πὸν περίμενε χρόνια, ἢ ὥρα του εἶχε φτάσει. Ἡ τύχη του εἶχε πιά καθορισθεῖ. Ὁ Σουλτᾶνος τὸν εἶχε καταδικάσει. Τὸ περίμενε. Ἀπ' τὴν πρώτη μέρα μάλιστα πὸν ἄρχισε ἢ κρίση. Προσπάθησε, χωρὶς καμιὰ ἐλπίδα, νὰ ἡμερέψει τοὺς Τούρκους, ὄχι γιὰ δικό του καλό, μὰ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν Χριστιανῶν πὸν ζοῦν κάτω ἀπ' τὸ μαχαίρι τους. Προσπάθησε ν' ἀπαλύνει τὴν ἀτμόσφαιρα, πὸν γινόταν ὅλο καὶ πιὸ βαριά. Μάταιος κόπος. Ἡ ἀμάχη τούτη δὲν ἦταν ὅπως οἱ περασμένες. Χρησιμοποίησε τὴν πειθῶ. Ἄδικα. Τὴ λογική. Τίποτα. Κι αὐτὸς κι οἱ ρωμηοί, ἢ μυλόμετρα πὸν κρεμιέται ἀπ' τὸ λαιμό του, ἦταν ἀνίσχυροι, ἀδύναμοι, μπροστὰ στὴν καταιγίδα πὸν ἐρχότανε. Πολλές φορές τοῦ

πέρασε ή τρελή ιδέα: να μιλήσει στο Βεζύρη λεύτερα, ντόμπρα. Να τον έλεγξει για τις αδικίες, τὰ κρίματά του. Ἐλλάξε ἀμέσως γνώμη. Θὰ ἦταν ἄστοχο. Αὐτὲς οἱ χιλιάδες χριστιανοὶ ποὺ ἔμνησκαν ἀνήμπορα σφαχτάρια στὸ μεγάλο μαντρί, ποὺ λέγεται Βασιλεύουσα, αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες ποὺ ζοῦν μὲ τὴν ἀγωνία τῆς σφαγῆς, αὐτοὶ τοῦ κρατοῦσαν σφαιλισμένη τὴν ἐπιθυμία. Ἐφτάσε ἴσαμε τὸ ἔσχατο σημεῖο ὑπακοῆς, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ σώσει τὸ λαὸ ἀπὸ τὴν τελειωτικὴ σφαγή. Κάτι κατὰφερε. Δόξα τῷ Θεῷ! Τὰ λοιπὰ δὲν τὸν ἀπασχολοῦν. Τὰ περιμένε. Μέσα του εἶχε ἠρεμήσει, εἶχε ἀναπαυθεῖ. Ἐκανε αὐτὸ ποὺ ἔπρεπε. Φεύγει ἱκανοποιημένος. Καὶ λεύτερος.

Σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, ἀπ' τὰ πρῶτα χρόνια του, ὅσα μπορεῖ νὰ θυμηθεῖ, ἴσαμε τώρα τὰ στερνά, πρώτη φορὰ αἰσθάνεται τὴν θὰ πεῖ λευτεριά. Ναί, τώρα εἶναι πιὰ ἐλεύθερος. Μέσα του αἰσθανόταν μιὰ ἀνεση, μιὰ ἀπελευθέρωση. Ὅλοτελα ἀδιάφορος κοίταξε τοὺς Τούρκους νὰ εἰσβάλλουν στὸ Συνοδικό. Τὸ ἴδιο ἀδιάφορα ἄκουγε τὸν Ἀριστάρχη νὰ διαβάσει τὸ φερμάνι γιὰ τὴν ἐκθρόνησή του. Οὔτε κἂν ποὺ πρόσεχε τὴν λέει. Ἐδῶ κι ἐκεῖ ἄκουγε σκόρπιες λέξεις: «ἐφάνη ἀνάξιος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου... ἄπιστος πρὸς τὴν Πύλην ...ραδιοῦργος». Γύρω του οἱ ἄλλοι δεσποτάδες καὶ οἱ πρόκριτοι ἄκουγαν ὠχροί, ἔντρομοι, τὶς βαριές κατηγορίες.

Σὰν τέλειωσε ὁ Μεγάλος Διερμηνέας φάνηκαν οἱ τρεῖς ἀξιωματικοὶ τοῦ τρόμου. Ἡ παρουσία καὶ τῶν τριῶν μαζί γιόμιζε φόβο καὶ δέος τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ. Ἦταν σημανὰδι πὼς κάποιον ἄρχοντα ἔπαιρναν γιὰ ἐκτέλεση.

Οἱ τρεῖς ἀξιωματικοὶ μπῆκαν στὸ Συνοδικό, ἀγέρωχοι, σοβαροί, αὐστηροί. Ἦταν ὁ γενιτσάραγας, ὁ ἀρχηγὸς τῶν γενιτσάρων, ὁ μποστταντζήμπασης, ὁ ἀρχιδεσμοφύλακας, κι ὁ κεσεδάρης, ὁ ἀρχιδήμιος. Κοίταξαν γύρω τους ἄγρια σὰν τὸ ἀρπαχτικὸ πούλι, ποὺ ἀπὸ ψηλὰ ἐποπτεύει τὴ γῆ μήγαρις καὶ βρεῖ κάτι ν' ἀρπάξει. Τὰ μάτια ποὺ ἔσφαζαν στάθηκαν στὸ Γρηγόριο. Ὁ γενι-

τσάραγας, πιὸ ἄγριος ἀπ' τοὺς ἄγριους, προχώρησε καὶ στάθηκε μπροστὰ στὸν Πατριάρχη.

— Ἐλα μαζί μας, τοῦ φώναξε.

— Γιατί τόση φασαρία; τοῦ μίλησε ἠρεμα. Ὅποτε θέλατε μπορούσατε νὰ μ' ἔχετε στὸ χέρι. Τί θέλατε τόσο στρατό. Τί φοβηθήκατε ἀπὸ ἓνα γέρο ἄνθρωπο;

— Τώρα κουβέντα θὰ κάνομε; Μπρὸς ἔλα!

* * *

Οἱ βάρκες ἔπιασαν στὴν ἀποβάθρα ἔξω ἀπὸ τὶς φυλακές. Μ' ἓνα πῆδο βγήκαν στὴ στεριά ὅλοι οἱ ἔνοπλοι. Σχεδὸν σπρώχνοντας ἔβγαλαν καὶ τὸν ἀτάραχο Πατριάρχη. Τὸν ἔπιασε ὁ μποστταντζήμπασης, ἀπ' τὸ μπράτσο, καὶ τὸν ὀδήγησε στὴν εἴσοδο τῆς φυλακῆς. Πρὶν μποῦν τὸν κράτησε λίγο ἀπομακρύνοντάς τον ἔτσι ἀπ' τοὺς ἄλλους.

— Μὴ φοβᾶσαι. Θὰ ξαναγίνεις Πατριάρχης, τοῦ ψιθύρισε φιλικά.

— Ποῦ; ἐδῶ;

Ρώτησε κι ἔδειξε τὴ φυλακὴ ποὺ ὀρθωνόταν μπροστὰ του.

Πέρασαν τὴ μεγάλη πόρτα καὶ πῆγαν στὸ κονάκι τοῦ μποστταντζήμπασης. Μπῆκαν μέσα μόνο οἱ ἀξιωματικοί, ἐνῶ οἱ στρατιῶτες φύλαγαν ἀπ' ἔξω. Τὸν ἔβαλαν νὰ καθίσει. Οἱ ἴδιοι στάθηκαν ὀρθιοὶ γύρω του. Ἐνα ποιηρὸ χαμόγελο φάνηκε στὰ πρόσωπά τους. Πρῶτος μίλησε ὁ γενιτσάραγας.

— Τί κακὸ εἶν' αὐτὸ ποὺ μᾶς βρῆκε, μωρέ, Πατρὶκ ἐφέντη; Καλὰ δὲν εἴμαστε ὡς τώρα; Ποιὸς σᾶς σήκωσε τὰ μυαλά; Πικρά-



θηκε κι ὁ πολυχρονεμένος Πατισάχ.

Εἶχε τὸ κεφάλι χαμηλωμένο κι ἔδειχνε νὰ μὴν προσέχει αὐτὰ πού ἀκούει.

Ἦ σειρὰ τοῦ κεσεδάρη;

– Ὅλοι μας πικραθήκαμε. Μεγάλη προδοσία, Πατρικ ἐφέντη, μεγάλη προδοσία! Οἱ δικοί σου ἦταν καλοὶ ἄνθρωποι, τώρα γιατί ἔγιναν ἀχάριστοι;

Ὁ μποστταντζήμπασης:

– Δέν φταῖνε αὐτοί. Ὁ ἀρχηγός τους φταίει. Ἐμαθα πὼς θέλει νὰ χτυπήσει τὴ Σταμπούλ, νὰ σφάζει τὸ σουλτάνο!

– Μπά, τὸν γκιαούρη, ξεφώνισαν ὑποκριτικὰ οἱ ἄλλοι.

– Καὶ ποῦ βρίσκεται τώρα; ρώτησε ὁ γενιτσάραγας.

Ὁ μποστταντζήμπασης ἔδειξε τὸν Πατριάρχη:

– Τοῦτον ἴδω ρώτα.

Ὁ Γρηγόριος συνέχιζε νὰ μένει στὴ σιωπὴ του.

– Κάπου ἐδῶ γύρω ἔχουν ὄπλα.

– Θὰ μᾶς χαλάσουν ὅλους;

– Καταπὼς φαίνεται!

– Ποῦ εἶναι τὰ ὄπλα, μπρέ, Πατρικ ἐφέντη; Πές μας νὰ τρέξουμε νὰ τὰ βροῦμε, νὰ προκάμουμε νὰ σώσουμε τὸν κοσμάκη! Ὅσο κι ἂν προσπαθοῦσε ὁ κεσεδάρης δὲν κατάφερε νὰ φανεῖ ἀληθινὸ τὸ ἐνδιαφέρον του.

Σηκώθηκε ὄρθιος. Τὸ πρόσωπό του ἦταν φλογισμένο ἀπ' τὴν ὄργη πού μόλις συγκρατοῦσε. Τοὺς κοίταξε ἔντονα καὶ μετὰ ἔβγαλε ἕνα βρυχηθμό.

– Ὑποκριταί!

Δὲν κατάλαβαν. Τοὺς μίλησε στὴ γλῶσσα τους.

– Ψεῦτες, κατεργάρηδες, μπαμπέσηδες.

Ἄστραψε ἕνας μπάτσος κι ἔπεσε πάλι στὸ κάθισμά του. Ὁ γενιτσάραγας τὸν ἔπιασε ἀπ' τὰ γένια.

– Ἄκου, Πατριάρχη, τοῦ εἶπε τρίζοντας τὰ δόντια, ἐδῶ δὲν περνοῦν οἱ φωνές. Μίλα, μολόγα, γιὰ νὰ σωθεῖς.

Ὁ μποστταντζήμπασης ἔκανε πάλι τὸν καλό:

– Μίλησε, νὰ ξαναγίνεις Πατριάρχης. Ποιὸς θέλει τὸ κακό σου;

Τοὺς κοίταξε μὲ περιφρόνηση. Ἀπ' τὴ στιγμὴ ἐκείνη δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του οὔτε γιὰ μιὰ φορά. Γύριζαν καὶ ξαναγύριζαν στὶς ἴδιες ἐρωτήσεις. Ποῦ βρίσκεται ὁ ἀρχηγός; Ποῦ εἶναι τὰ ὄπλα; Πότε θὰ μπουν στὴ Βασιλεύουσα; Πότε θὰ κάνουν ζορμπαλίκι οἱ ραγιαδες ἐδῶ; Ἐχουν σκοπὸ νὰ σκοτώσουν καὶ τὸν Πατισάχ; Τοὺς κοίταγε ἀτάραχος, μ' ἕνα εἰρωνικὸ χαμόγελο. Ἐχασαν τὴν ὑπομονή τους. Ἄρχισαν νὰ βρίζουν, νὰ ἀπειλοῦν. Ὁ μποστταντζήμπασης ἄφησε κατὰ μέρος τὸ φιλικὸ ὕφος.

– Σέ μᾶς δὲν μιλάς; τοῦ εἶπε. Δέν ξέρεις πὼς ἔχουμε τὴ δύναμη νὰ σέ ξεκάνουμε;

– Μίλα, παλιόγερε, μαρτύρα! Ὁ κεσεδάρης ὄρμησε νὰ τὸν χτυπήσει στὸ πρόσωπο.

Τὸν σταμάτησε τὸ ξαφνικὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας. Φάνηκε ἕνας νεαρὸς ἀξιωματικὸς, πού ἔδωσε ἕνα χαρτί στὸ γενιτσάραγα. Τὸ πῆρε αὐτὸς καὶ τοῦ ἔριξε μιὰ ματιά.

– Ὡρα νὰ πηγαίνουμε, εἶπε.

Βγῆκαν ἔξω ἀναφοκοκκινισμένοι ἀπ' τὶς φωνές. Ὁ μόνος ἤρεμος ἦταν ὁ Πατριάρχης. Ἀμέσως τὸν ἔπιασαν οἱ στρατιῶτες καὶ τοῦ ἔδεσαν τὰ χέρια. Μετὰ τραβώντας τὸν ὀδήγησαν στὴν ἀποβάθρα, ὅπου περίμεναν οἱ βάρκες. Πιὸ ἔκει ἦταν καὶ οἱ ρωμηοί, πού τὸν εἶχαν ἀκολουθήσει ἀπ' τὸ Φανάρι. Πρῶτος ἔτρεξε κοντά του ὁ Διονύσιος, μετὰ καὶ οἱ ἄλλοι, μὰ τοὺς ἐμπόδισαν οἱ γενίτσαροι νὰ πλησιάσουν. Σὰν τοὺς εἶδε, στάθηκε καὶ τοὺς κοίταξε μὲ ἀγάπη. Βούρκωσαν τὰ μάτια του καὶ μὲ σπασμένη ἀπ' τὴ συγκίνηση φωνὴ τοὺς εἶπε:

– Συχωρᾶτε με, ἂν σᾶς ἔβλαψα. Καὶ νὰ ἔχετε τὴν εὐχή μου.

Καθὼς τὸν ἔρριχναν στὴ βάρκα ἔβαλε



μιά φωνή που άκουστηκε να ύψώνεται πάνω από την ίδια του την άγωνία.

– Χριστός Άνέστη, παιδιά!

‘Ο ήλιος κατάκαιγε τη φύση πάνω απ’ το μεσουράνημα του. Μια ζέστη πνιγηρή σου έκοβε την ανάσα, καθώς δεν φυσούσε ούτε η ελάχιστη αύρα. Η θάλασσα, η άεικίνητη, έμνησκε μόλις ακίνητη τοῦτο το μεσημέρι κι έμοιαζε να δυσκολεύει τὰ πλεύμενα. Κοίταξε το σκοῦρο βάθος της προσπαθώντας να μαντέψει την ύγρη ζωή που έκρυβε στα σπλάχνα της. «‘Ο τάφος μου», συλλογίστηκε.

Οι βάρκες, μετά από ατέλειωτη ὥρα, έφθασαν στο Φανάρι, εκεί από όπου είχαν, ξεκινήσει. Άπο μακριά ή παραλία προκαλούσε το φόβο. ‘Οχι μόνο στο άραξοβόλι, μα και πολύ πιο πέρα, την είχαν πλημμυρίσει εκατοντάδες Τουρκοί απ’ όλες τις μεριές της Βασιλεύουσας. Το παλιό μίσος, που φύλιαζε στην καρδιά και το καινούργιο, που τους όπλισε τὰ χέρια, αλάλαζε και γιόμιζε τον άέρα με τρομάρα. ‘Οσο πλησίαζαν μεγάλωναν και τὰ οὐρλιαχτά και πάγωναν το αίμα. Κοντά στην προκυμαία ξεχώριζαν τ’ άγριεμένα πρόσωπα. ‘Ηταν νέοι και γέροι που σ’ άλλη περίπτωση θα κοίταγαν τη δουλειά τους, πῶς δηλαδή να βγάλουν τον έπιούσιο για τις φαμελιές τους. Τώρα είχαν κατέβη στη θάλασσα να βγάλουν το άχτι τους. Με φωνές, με μανία, άρχισαν να σπρώχνονται ποιός θα πρωτογραπώσει τον Πατριάρχη. Μερικοί, οι άκριανοί, έχασαν την ισοροπία τους και βρέθηκαν στο νερό.

Σάν είδε ο γενιτσάραγας την αναστάτωση του ὄχλου, έδωσε διαταγή να βγοῦν πρώτα τὰ όπλισμένα άσκέρια, ν’ άνοιξουν δρόμο και μετά να πιάσει ή βάρκα με τον αιχμάλωτο. Βγήκαν τῶ ὄντι οι γενίτσαροι κι άρχισαν να διώχνουν με κόπο τους άγριεμένους. ‘Ομως τὰ χέρια δεν έφταναν για τέτοια δουλειά γι’ αυτό έσυραν τὰ όπλα. ‘Οταν άνοιξαν το πέρασμα, έπιασε και ή βάρκα στην αποβάθρα. Με βία άρπαξαν το Γρηγόριο και τον πέταξαν στη στεριά.

Βλέποντας αυτός τον κόσμο συναγμένο

έκει, στον παλιό τόπο που γίνονταν οι έκτελέσεις, έκανε το σταυρό του, γονάτισε κι έσκυψε τον αυχένα, περιμένοντας το δήμιο να του πάρει το κεφάλι. Τότε ο μπουσταντζήμπασης, του έδωσε μια γερή κλωτσιά που τον σώριασε καταγής.

– Σήκω, του φώναξε, δεν είναι έδω ο τόπος σου.

Ξεκίνησαν το μικρό ανήφορο που βγάζει στα Πατριαρχεία. Θεός ή κούραση, θεός ή ταλαιπωρία, θεός ή νηστεία που πέρασε, θεός όλα μαζί, απόκαμαν το γέρικο κορμί του. Σάν είδαν οι στρατιῶτες να ποδοσέρνεται, άρχισαν να τον τραβοῦν, να τον σπρώχνουν, να τον χτυποῦν και, όταν κατάλαβαν πῶς τίποτα πια δεν γίνεται, τον άρπαξαν δυο χεροδύναμοι απ’ τις άμασχάλες και σέρνοντας σχεδόν τον έφεραν ίσαμε την πόρτα του Πατριαρχείου. Τον άφησαν πιο ’κει να στέκεται ανάμεσα στους στρατιῶτες, ένῶ οι δήμιοι άρχισαν να στήνουν την άγχόνη στο ανώφλι της μεσαίας πύλης. Με μαστοριά άνοιξαν μια τρύπα κι έχωσαν το χοντρό δοκάρι. Μετά ένα-ένα όλα τὰ έξαρτήματα. Στο τέλος προσάρμοσαν ένα χοντρό σκοινι με τη θηλειά στη μιά του άκρη.

Με σκυμμένο το κεφάλι, εκεί μπροστά στο Πατριαρχείο, ο Γρηγόριος ζούσε τις τελευταίες στιγμές του. «‘Ο καιρός της ένδεκάτης ὥρας της ματαίας ζωής μου». ‘Ο λόγος πέρασε σαν άστραπή απ’ το μυαλό του. Δεν θυμότανε ποῦ τον άκουσε, ποῦ τον διάβασε. Και τί σημασία έχει; Η άγωνία του ξέφευγε από κάθε έλεγχο. Ένας κρύος ιδρώτας γιόμιζε το κορμί



του και τὰ πόδια του ἔπαυσε νὰ τὰ ὀρίζει. Τὴν ὥρα αὐτή, «τὴν ἐνδεκάτη ὥρα», τὸ μυαλό του ἔμοιαζε νὰ κολυμπάει σ' ἓνα ἀπροσδιόριστο κενό. Μπροστὰ ἔβλεπε τὸ θάνατο νὰ ἔρχεται καλπάζοντας. Ἡ «ἐνδεκάτη ὥρα». Προθάλαμος τῆς δωδεκάτης, πού εἶναι ἡ πόρτα γιὰ τὴν Αἰώνια Ὦρα. Γι'

αὐτὴν τὴν ὥρα ἐτοιμαζότανε σ' ὅλη τὴ ζήση του. Καὶ ἰδοὺ! Τὴν περιμένει τώρα σφιχτοδεμένος. «*Τί εἶναι ὁ θάνατος*». Τὸ ἐρώτημα, πού τὸν βασάνιζε, πρόβαλλε καὶ πάλι. «*Τί αἰσθάνεται κανεὶς ὅταν πεθαίνει; Τί αἰσθάνεται ὅταν γεννιέται*». Μπροστὰ στὴ μεσαία πύλη οἱ δῆμιοι ἐτοιμαζόνταν νὰ τοῦ δώσουν τὴν ἀπάντηση.

Μέσα στὶς φωνές χωρὶς νόημα, πού τὸν κύκλωναν, μία τοῦ ἔκοψε τὶς σκέψεις:

– *Περιμένετε. Σὲ λίγο θὰ βγάλουν τὸ νέο πατριάρχη.*

Ὁ νέος Πατριάρχης! Ὁ διάδοχος του! Ποιὸς νὰ εἶναι ἄραγε; «*Δὲν ἔχασαν τὴν εὐκαιρία*!» Ὁ λογισμὸς ἤλθε σουβλερὸς στὸ μυαλό του. «*Τί σκέφτομαι; Πίσω μου σ' ἔχω σατανᾶ! Ἡ Ἐκκλησία θὰ συνεχίσει τὸ δρόμο της*», συλλογίστηκε. Αἰῶνες τώρα οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται καὶ φεύγουν. Αὐτὴ ὁμως μένει καὶ θὰ μένει. Αἰῶνες τώρα τοῦτο τὸ Πατριαρχεῖο στέκει ἀντάμα μετὴν ἀρρυντίδωτη Πόλη του, σὲ δόξες καὶ σὲ ταπεινώ-

σεις. Τὸ ἴδιο θὰ κάνει καὶ μετὰ ἀπ' αὐτόν. Ὁ Πατριάρχης δὲν εἶναι παρὰ ἓνας κρίκος μιᾶς ἀπέραντης ἀλυσίδας, πού τὸ πλέξιμό της ξέρει μόνο ὁ Θεὸς πότε θὰ σταματήσει. Φεύγει ὁ ἓνας καὶ τὴν ἴδια ὥρα ἔρχεται κάποιος ἄλλος. Τί κι ἂν κακοπαθεῖ; Τί κι ἂν

οἱ Τοῦρκοι ἐτοιμάζουν τὸ χαμό του; Δὲν εἶναι ὁ μοναδικὸς μέσα στὴν ἱστορία. Κι ἄλλοι Πατριάρχες γεύτηκαν τὴν ἴδια ταπείνωση. Τὸ Φανάρι ἔχει ποτισθεῖ μὲ αἷμα γι' αὐτὸ κι οἱ ρίζες του ἔγιναν τόσο γερές. Νὰ ἀντέχει τὶς καταγιγίδες πού τοῦ κουβαλεῖ ἡ μοίρα του. Νὰ καρπίζει τὸ δέντρο τῆς πίστεως καὶ νὰ εἶναι ἕτοιμο γιὰ τὶς περιπέτειες τοῦ κόσμου ἔδωσε αἷμα καὶ ἔλαβε πνεῦμα.

Ἡ ἀτέλειωτη μέρα ἔπαιρνε σιγὰ-σιγὰ τὰ μάτια της πάνω ἀπὸ τὴν Πόλη. Ἡ προετοιμασία τοῦ δειλινοῦ εἶχε ἀρχίσει. Ἡ ὥρα τοῦ Λυχνικοῦ! Μιὰ νευρικότητα, μιὰ ἀδημονία, ἓνα ἄγχος, εἶχε κυριέψει στρατιῶτες καὶ ἀξιωματικούς. Κι αὐτὸς ὁ ὄχλος εἶχε πιά ἀποκάμει νὰ ξεφωνίξει κι ἔμνησκε σιωπηλὸς ἀναμένοντας νὰ τελειώσει τὸ θέαμα. Ὅταν φάνηκε ἓνας νεαρὸς ἀξιωματικός. Κάτι εἶπε κι ὅλοι ἔτρεξαν πρὸς τὸ μέρος του. Τὸ ξύπνημα ἀπ' τὸ λήθαργο τῆς ἀναμονῆς πέρασε καὶ στὸν ὄχλο, πού ἄρχισε μὲ μιᾶς τοὺς ἀλαλαγμούς.

Ὁ κεσεδάρης πλησίασε κοντὰ καὶ τὸν ἄρπαξε μὲ μῖσος ἀπὸ τὸ ράσο. Ἡ ὄψη του πέρασε γρήγορα ἀπὸ τὴν ἡρεμία στὴν ἀγριὰδα.

– *Ἦρθε ἡ ὥρα σου, γκιαούρ, τοῦ εἶπε.*

Μὲ σπρωξιές καὶ βρωμόλογα τὸν ἔφερε στὴ μεσαία πόρτα ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὴν ἀγχόνη. Τὸν ἄφησε ἐκεῖ καὶ στάθηκε πιὸ πέρα. Ἦταν ἡ σειρὰ τοῦ γενιτσάραγα νὰ μπεῖ στὴ σκηνή. Μὲ ἐπίσημο ὕφος ἄρχισε νὰ διαβάζει τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφαση τοῦ Σουλτάνου:

«*Ὁ ἄπιστος Ἕλληνας Πατριάρχης δὲν ἠδυνήθη νὰ συμμεθέξῃ νῦν εἰς τὰς στάσεις καὶ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, ἐπιχειρηθεῖσαν ὑπὸ διαφόρων διεφθαρμένων προσώπων, ἐπιλαθομένων ἐαυτῶν... Ἐνεκα τῆς διαφθορᾶς τῆς καρδίας του αὐτοῦ οὐ μόνον δὲν ἐγνωστοποίησεν, οὐδ' ἐτιμώρησεν τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, αὐτὸς ὁ ἴδιος μετέσχε κρυφίως ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως... Ἐπειδὴ δὲ ἐπέισθημεν πανταχόθεν περὶ τῆς προδοσίας αὐτοῦ, ἀναγκαῖον κατέστη ὅπως ἀφαι-*

ρεθῆ τὸ σῶμα του ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ δια τοῦτο ἀπηγγονίσθη, ἵνα χρησιμεύσῃ παράδειγμα διὰ τοὺς λοιπούς».

Κανείς δὲν πρόσεχε. Ἦταν μιὰ τυπικὴ διαδικασία. Ὁ ὄχλος φώναζε ξέφρενα, οἱ στρατιῶτες κατάκοποι παρακάλεγαν νὰ τελειώσουν, νὰ γυρίσουν πίσω στοὺς στρατῶνες, οἱ δήμιοι ἀδημονοῦσαν γιὰ τὴν τελικὴ πράξη κι ὁ Γρηγόριος συνέχιζε ν' ἀδιαφορεῖ γιὰ τὰ γινόμενα. Μόνος ἀνάμεσα σὲ τόσον κόσμο, κλεισμένος στὶς σκέψεις καὶ τὶς προσευχὲς του, ἔμοιαζε μ' ἀπλὸ παρατηρητὴ στὸ δικό του δράμα. Γιὰ μιὰ στιγμή, γύρισε τὰ μάτια του στὸν οὐρανὸ καὶ μετὰ τὰ σφάλισε μὴ θέλοντας νὰ δεῖ τὶς τόσες ἀηδίες γύρω του.

Ὅταν τέλειωσε ὁ γενιτσάραγας, ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ μπισταντζήμπαση:

– *Ἄτιμε, προδότη, ἀχάριστε. Κρεμᾶστε τον νὰ τελειώνουμε.*

Οἱ στρατιῶτες ἄρχισαν νὰ τοῦ δένουν χέρια καὶ πόδια καταπῶς γίνεται σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις. Ὅση ὥρα χρειάστηκαν γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτή, μιὰ ἀπέραντη σιγὴ εἶχε ἀπλωθεῖ στὸ θορυβῶδες πλῆθος. Κανείς δὲν ἀκουγόταν. Ὅλοι παρακολουθοῦσαν χωρὶς νὰ βγάζουν ἄχνα. Οἱ δήμιοι ἦταν ἔτοιμοι νὰ τραβήξουν τὸ σχοινί, ὅταν ἀκούστηκε μιὰ γυναικεῖα φωνὴ ἀπ' ἀπέναντι. Μιὰ φωνὴ, ποὺ τάραξε τὴ σιωπὴ, ἔσκισε τὸν ἀέρα κι ἀκούστηκε σ' ὅλα τὰ γύρω ρωμαϊκὰ σπίτια, ποὺ βουβὰ παρακολουθοῦσαν τὴν τραγωδία:

– *Θεέ μου. Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!*

Στὰ παράθυρα ξεπρόβαλαν δειλὰ τὰ φοβισμένα πρόσωπα, ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ δοῦν τί γίνεται στὴ μεσαία πόρτα. Ὁ θρῆνος, ποὺ τὶς μέρες αὐτὲς εἶχε θρονιασθεῖ στὶς ψυχές, γίνηκε τώρα κλᾶμα γοερό, κοπετὸς καὶ μοιρολόγι.

Ὁ κεσεδάρης στάθηκε ἀπέναντί του καὶ ἐπιθεωροῦσε ἂν ὅλα εἶχαν γίνει ὅπως ἔπρεπε. Μετὰ ἔγνεψε ν' ἀρχίσουν. Ἐνας τοῦ πέρασε τὴ θηλειὰ στὸ λαιμό, τὴν ἔσφιξε καὶ τὴ δοκίμασε. Μετὰ τρεῖς χεροδύναμοι τράβηξαν ἀπότομα τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ σχοινοῦ. Τὸ γέρικο σῶμα πετάχτηκε ἀπότομα

ψηλά. Ἄρχισε νὰ σπαρταρᾶ, μία, δύο, τρεῖς φορές. Ὁ Πατριάρχης ἦταν νεκρός.

Ἐνα ξέφρενο ξεφωνητὸ γιόμισε ἀμέσως τὴν ἀτμόσφαιρα. Οἱ στρατιῶτες ἔσυραν τὰ σπαθιά τὰ ὑψωσαν θριαμβευτικὰ καὶ ἀλλάζαν μαζί μὲ τὸν ὄχλο. Ἄλλοι πανηγυρίζοντας ἔρριχναν στὸν ἀέρα κουμπουριές. Τοὺς εἶπαν πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ φταίχτης γιὰ τὸ ζορμπάλικι τῶν ραγιαδῶν καὶ δὲν εἶχαν λόγος νὰ μὴν τὸ πιστεύσουν. Τοὺς εἶπαν πὼς ὁ Ἄλλάχ θέλει ἐκδίκηση καὶ δὲν εἶχαν λόγος νὰ μὴν τὸ κάνουν. Μπροστὰ τοὺς κρεμόταν ὁ ἔνοχος. Ὁ καθένας ποθοῦσε νὰ πάει ἀπ' τὸ δικό του χέρι. Κι ἂν αὐτὸ δὲν ἦταν μπορετὸ πρὶν, τώρα ποὺ κρεμόταν ἄψυχος στὴ μεσαία πόρτα μπορούσαν νὰ τοῦ ρίξουν τὸ δικό τους ἀνάθεμα γιὰ νὰ ἡσυχάσει κι ἡ συνειδήσή τους.

Μερικοὶ ἔμειναν μόνο στὶς βρισιές. Οἱ πιο πολὺ σπρώχνονταν νὰ ζυγώσουν, γιὰ νὰ χτυπήσουν τὸν νεκρό, νὰ τοῦ πετάξουν μιὰ πέτρα, ν' ἀσχημονήσουν. Ἐλεγε πὼς ἤθελαν γιὰ δεύτερη φορὰ νὰ τὸν σκοτώσουν. Ἀκόμη καὶ κυρτωμένοι γέροντες δὲν ἔχασαν τὴν εὐκαιρία. Ἐνας μάλιστα ἄρχισε νὰ χτυπᾶ μὲ τόση μανία, βγάζοντας ἀναρθρες κραυγές, ποὺ ἔπεσε κάτω λιπόθυμος. Νόμισαν πὼς ἔπαθε ἀποπληξία! Λένε πὼς κάπου ἐκεῖ, σὲ μιὰ γωνία, μέσα ἀπ' τὴν ἄμαξά του, παρακολουθοῦσε ὁ ἴδιος ὁ Βεζύρης.

* * *



Τρεῖς μέρες κρεμόταν ὁ Πατριάρχης μπρὸς στὴ μεσαία πόρτα. Τὴν πόρτα ποὺ εἶχε διαβεῖ ἀναρίθμητες φορές, ἀπὸ νεαρὸ σκολιάροπαιδο, ποὺ θαμπωμένο πρωτοεῖδε τὸ Φανάρι, ἴσαμε γέρος Πατριάρχης ποὺ μαινόβγαينه ἀνυποψίαστος γιὰ τὸν προορισμὸ της. Τώρα τὸ νεκρὸ σῶμα του ἔμοιαζε ν’

ἀπαγορεύει τὴ διέλευση, φύλακας καὶ σεβάσμιο προσκυνητάρη της. Ἦταν ἓνα ἐμπόδιο ποὺ θὰ τὴν κρατοῦσε αἰώνια κλειστή. Ἀπὸ ἑκείνη τὴ μέρα κανεὶς δὲν τὴν ξαναπέρασε. Ἐκλείσε γιὰ ὅλους καὶ γιὰ πάντα.

Τὴν τρίτη μέρα πῆγε στὸ Βεζύρη ὁ νέος Πατριάρχης Εὐγένιος μαζί μὲ τὸ Σταυράκη Ἀριστάρχη. Μὲ χίλια παρακάλια ζήτησε τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ νὰ τὸ θάψει. Ἀρνήθηκε. Παρακάλεσαν καὶ πάλι. Τοὺς ἔδιωξε.

– *Φύγετε ἀπὸ ἴδω. Εἶναι προδότης καὶ τοὺς προδότες τοὺς ρίχνουν στὰ σκυλιά.*

Πῆγαν στὸ Σουλτάνο. Οὔτε ποὺ τοὺς δέχτηκε.

– *Ὁ πολυχρονεμένος Πατισάχ δὲν πρόκειται νὰ ματαμιλήσει σέ γκιαούρηδες, τοὺς εἶπε ἓνας ἀξιωματικός.*

Ἀπελπισμένοι γύρισαν στὸ Πατριαρχεῖο. Συνάχθηκαν κι οἱ ἄλλοι δεσποτάδες κι ἔκαναν τὴν κηδεῖα του μὲ τὸ νεκρὸ νὰ κρέμεται στὴ μεσαία πόρτα. «Οἱ τὴν ὁδὸν τὴν στενὴν βαδίσαν-

τες καὶ σφαγιασθέντες ὡσπερ ἄρνες, καὶ πρὸς ζωὴν τὴν ἀγήρω ἅγιοι καὶ αἰδίου μετατεθέντες». Ἡ ἰδιότυπη κηδεῖα ἔγινε ἓνα θρηνητικὸ δοξαστικὸ γιὰ τὸ μάρτυρα.

Τὴν ἴδια ὥρα οἱ Τοῦρκοι κατέβαζαν τὸ σῶμα ἀπ’ τὴν ἀγχόνη. Πίσω τοὺς περίμενε

μιὰ ὁμάδα Ἑβραίων. Μόλις τέλειωσαν, τοὺς εἶπε ἓνας ἀξιωματικός.

– *Πάρτε τὸ σκυλί καὶ ρίχτε το στὴ θάλασσα.*





Ἐκκλησία καὶ Ἀθλητισμός*

Τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Ζώντας σὲ καιροὺς συγχύσεως, ἄλλοτε ζένορχηστρωμένης, ἄλλοτε ὀφειλόμενης σὲ ἄγνοια, ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ μιλάμε διευκρινίζοντας τὶς ἔννοιες, ἐπεξηγώντας καὶ τὰ αὐτονόητα ἀκόμη, ὥστε νὰ γίνονται ἀντιληπτὰ αὐτὰ πού πρέπει, μὲ τὸν τρόπο πού πρέπει.

Δὲν εἶναι λίγοι αὐτοὶ πού πιστεύουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ μιλά γιὰ ὀρισμένα θέματα, ὅπως π.χ. ἡ οἰκογένεια, ἀλλὰ πέφτει σὲ ἐκκοσμικευση, ἢ ὑποκύπτει σὲ λαϊκισμό, ἢ πάντως ἐκτρέπεται τῶν ὀρίων τῆς, ἂν μιλήσει γιὰ ἄλλα θέματα, πού ἀναφέρονται στὴ ζωὴ, τὴν πορεία καὶ τὶς προοπτικὲς τοῦ λαοῦ.

Κι ὅμως, οἱ πιστοὶ γνωρίζουν πῶς, ὅταν ἡ Ἐκκλησία εὐχεται ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ κόσμου, ἢ ἀκόμη ὑπὲρ εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, δὲν ἐκλαϊκεύεται, δὲν λαϊκίζει, δὲν ἐκτρέπεται. Ἡ ζωὴ ἐν Ἐκκλησίᾳ εἶναι ζωὴ ἐν κοινωνίᾳ. Κάθε λόγος τῆς Ἐκκλησίας ἀρθρώνεται μέσα στὴν κοινωνία καὶ στερεώνει τὴν κοινωνία.

Βεβαίως, ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι κόμμα, δὲν εἶναι σύλλογος ἢ μέσο ἐνημέρωσης. Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως καὶ ἡ πράξη τῆς μέσα στὴν κοινωνία, εἶναι δωρεὰ πνεύματος. Μὲ αὐτὸ τὸ δεδομένο, τὸ συνέδριο μὲ

θέμα «Ἐκκλησία καὶ Ἀθλητισμός», δικαιώνεται ἐφ' ὅσον δὲν μιλά τὴ γλῶσσα τοῦ ἀρμόδιου Ὑπουργείου ἢ ἄλλων φορέων, ἀλλὰ δίνει καὶ στὸν Ἀθλητισμὸ τὸ πνεῦμα ζωῆς πού πρέπει νὰ ἔχει κάθε ὥρα, κάθε αἴτημα καὶ κάθε πράξη τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐχει διαδοθεῖ ἡ ἀντίληψη ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτό, βεβαίως, εἶναι λάθος. Ἡ Ὁρθόδοξη πίστη μας δὲν



ἀποδέχεται τὸν πλατωνικὸ διχασμὸ, σύμφωνα μὲ τὸν ὅποιο τὸ σῶμα εἶναι τάφος τῆς ψυχῆς. Ἡ πίστη μας μιλά γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὡς ἓνα ἀδιαίρετο σύνολο, ὡς πρόσωπο. Στὸ πρόσωπο ἀνήκει ἡ ψυχὴ καὶ οἱ λειτουργίες τῆς, ὅπως

ἐπίσης τὸ σῶμα καὶ οἱ λειτουργίες του. Στὸ πρόσωπο ἀνήκουν καὶ τὰ σύνθετα ψυχοσωματικὰ χαρακτηριστικά, ὅπως εἶναι οἱ χειρονομίες, τὸ βλέμμα, ἡ ἀφοσίωση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἄσκησή του κ.τ.λ.

Συνιστᾷ παρερμηνεῖα τῆς Ὁρθοδοξίας ἡ ἀντίληψη πῶς ὁ ἀθλητισμὸς εἶναι στοιχεῖο ἀδιάφορο ἢ ξένο γιὰ τὸν πιστό. Ἡ Ἐκκλησία μας ἀρνεῖται «τὸ φρόνημα τῆς σαρκός»¹ πού σημαίνει πῶς δὲν ἀρνεῖται τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν ἀναγωγὴ τῶν ἀναγκῶν καὶ ἡδονῶν τοῦ σώματος σὲ σκοπὸ ζωῆς, δη-

* (Εἰσήγηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ στὸ Α' Ἀθλητικὸ Συνέδριο μὲ θέμα Ἐκκλησία καὶ Ἀθλητισμὸς μὲ ὄραμα τὴν Γ' χιλιετία, πού ἐγινε τὸν Μάιο τοῦ 2002)

λαδή τήν «κατά σάρκα ζωήν», τήν ὠμή ὑποβάθμιση τοῦ σώματος πού μοιραίως ἐπιφέρει ἡ ἄρνηση τοῦ Πνεύματος.

Ἐξάλλου, δέν παύουμε νά ζοῦμε «κατά σάρκα», πού θά πεί «για τή σάρκα», γιά μόνο τὸ λόγο ὅτι περιφρονοῦμε τὸ σῶμα μας καὶ ἀσχολοῦμεθα ἀποκλειστικῶς μὲ τὴ διανόηση. Τὸ «φρόνημα τῆς σαρκός» τὸ ἔχουμε ὅταν καὶ ὅποτε δέν ἀναγνωρίζουμε τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν κόσμο, ὅταν δέν βλέπουμε τὸ χέρι Του ὡς μία κλήση πρὸς ἐμᾶς.

Ἡ συμμετοχὴ σέ διάφορα ἀθλήματα μπορεῖ νά μὴν εἶναι τίποτα περισσότερο ἀπὸ ἓνα παιχνίδι. Ὅλοι μας ὑπήρξαμε παιδιά, ὅλοι μας ἔχουμε παίξει μπάλα, ὅλοι μας ἔχουμε τρέξει συναγωνιζόμενοι. Ἄλλὰ ὁ ἀθλητὴς δέν παίξει μὲ τὸ ἄθλημα, δέν διασκεδάζει – παρὰ τὸ ὅτι ὁ ἴδιος θέλει νά ἀγωνίζεται καὶ αισθάνεται μεγάλη χαρὰ ἀγωνιζόμενος.

Ὁ ἀθλητὴς ζεῖ ζωὴ πειθαρχημένη καὶ μαθητεύει σκληρά. Πίσω ἀπὸ αὐτὸ πού ὀνομάζουμε προπόνηση (ἡ λέξη προέρχεται ἀπὸ τὸ *πονῶ*, μὲ τὴν ἔννοια μοχθῶ, κοπιᾶζω) μαθαίνει πρωτίστως τὰ ὄρια τῶν δυνάμεων καὶ ἱκανοτήτων του, καθὼς ἐπίσης τὴν ἀνάγκη καὶ τοὺς τρόπους νά τὰ ὑπερβαίνει συνεχῶς. Σέ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀθλήματα θά μάθει ἀκόμη τὴ συλλογικότητα, τὴν ἐπιτυχία ὡς *συν-εργασία*, ὡς *κοινὴ ἐργασία*.

Ὁ ἀθλητὴς (ἡ λέξη προέρχεται ἀπὸ τὸ *ἀθλέω*, δηλαδὴ ὑπομένω, ὑποφέρω) εἶναι ἀποφασισμένος νά ὑποστῆ πολλά, γιά νά ἀξιωθεῖ τὸ στεφάνι τῆς ἐπιτυχίας Ὁ Παῦλος, παρομοιάζει τὴν ἔνδοξη καὶ μαρτυρικὴ ἀποστολὴ του μὲ τὸ ἔργο τοῦ ἀθλητῆ: «ἐγὼ ἔφτασα πιά στὸ τέλος, καὶ ἦλθε ὁ καιρὸς τῆς ἀναχώρησής μου ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν. Ἀγωνίσθηκα τὸν καλὸ ἀγώνα, τελείωσα τὸν ἀγώνα δρόμον, κράτησα τὴν πίστη. Μοῦ ἀπομένει, λοιπόν, τὸ στεφάνι τῆς δικαιοσύνης, πού ὁ Κύριος θά μοῦ ἀποδώσει κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνη, ὁ δίκαιος Κριτής. Καὶ ὄχι μονάχα σέ μένα ἀλλὰ καὶ σέ ὅσους ἀγάπησαν τὴν παρουσία του»,

γράφει στὸ μαθητὴ του Τιμόθεο, στὸν ὁποῖο παραγγέλλει: «ἐὰν δέ καὶ ἀθλή τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ»² – δηλαδὴ, «καὶ νά ἀθλεῖται κανεῖς, δέν θά πάρει στεφάνι δόξας, ἐὰν δέν ἀθλεῖται σωστά».

Τί σημαίνει ἡ φράση «νομίμως ἀθλήσῃ»; Σημαίνει ὅτι τὸ «νόμιμον», τὸ σωστὸ γιά τὸν ἀθλητὴ δέν ἀρχίζει καὶ τελιώνει μέσα στὸν στίβο, ἀλλὰ περιλαμβάνει τὸν τρόπο τῆς προετοιμασίας του. Περιλαμβάνει τὴν ἐγκράτειά του, τὴν ἀσκησίη του, τὴν πειθαρχία καὶ τὴν ἐπιμονή του, τὴν ὑπακοή του στοὺς κανόνες καὶ τὸν διδάσκαλό του. Καὶ ἀσφαλῶς, περιλαμβάνει τὴν ὑποχρέωση τοῦ ἀθλητῆ νά ἀπορρίπτει τὴν χρῆση ἀναβολικῶν, ἢ οὐσιῶν πού μετατρέπουν τὸ σῶμα του σέ παρὰ φύσιν ἔκτρωμα μὲ μόνο σκοπὸ τὴ συγκομιδὴ βραβείων.

Ἄλλὰ, ἐὰν ὁ ἀθλητὴς εἶναι παράδειγμα γιά τὸν πιστό, καὶ ὁ πιστὸς δείχνει στὸν ἀθλητὴ ποιὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς στίβος. Εἶναι στίβος ὅπου μπορεῖ νά νικήσουμε στὸν ἴδιο ἀγώνα ὅλοι, στίβος πού τέρμα του δέν εἶναι κάποιο ὄριο, ἀλλὰ ἡ ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρα μας.

Μέσα σέ αὐτὴ τὴν προοπτικὴ θά ἤθελα νά δοῦμε καὶ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες. Τὸ 2004, τὰ βλέμματα ὅλου τοῦ κόσμου θά εἶναι γιά πολλὲς ἡμέρες σταμμένα στὴ χώρα μας. Μέσω τῆς τηλεόρασης κυρίως, θά στρέψουν τὰ μάτια τους πάνω στὴν Ἑλλάδα ἑκατομμύρια ἀνθρώπων πού ἔχουν ἔλθει στὴ χώρα μας τὶς τελευταῖες δεκαετίες γιά τουρισμὸ ἢ γιά δουλειές, ὅπως ἐπίσης ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄλλοι πού γνωρίζουν τὴν Ἑλλάδα μόνο μέσα ἀπὸ τὶς σπουδές τους στὸν ἀρχαῖο ἢ τὸν βυζαντινὸ μας πολιτισμὸ. Θά μᾶς βλέπουν ἑκατομμύρια Εὐρωπαῖοι ἀδελφοί μας πού, ὄντες θύματα προκατάληψης κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας, ἔχουν μιὰ θολὴ εἰκόνα γιά μᾶς, καὶ ἴσως μιὰ δυσπιστία. Θά πάρουν μιὰ ιδέα γιά τὴ χώρα μας ἀκόμη καὶ αὐτοὶ πού σήμερα δέν γνωρίζουν οὔτε «κατὰ ποῦ πέφτει ἡ Ἑλλάδα».

Τὸ ἐρώτημα, λοιπόν, πού τίθεται, ἀκόμη καὶ ἐτούτῃ τὴν ὕστατῃ ὥρα, εἶναι: ποιά

Ἑλλάδα θέλουμε νὰ δείξουμε; Θὰ δείξουμε μιὰ χώρα ὅπου τὰ λογῆς στάδια ἔχουν φόνο βυζαντινοὺς ναοὺς, ἐνῶ πλατειές ἐθνικές ὁδοὶ σέ πηγαίνουν σέ γαλάζια ἀκρογιαλία;

Τί θὰ εἶναι, λοιπόν, γιὰ μᾶς οἱ Ὀλυμπιακοί; Ἐνας τρόπος νὰ ἀποκτήσουμε μεγάλα ἔργα ὑποδομῆς, νὰ φέρουμε στήν Ἀθήνα ἑκατομμύρια τουρίστες καταναλωτές, νὰ γίνουμε ἐπιτέλους πρωτοσέλιδο στὸν παγκόσμιο Τύπο ἔστω καὶ γιὰ ἓνα μῆνα;

Πιστεύω ὅτι θὰ πρέπει νὰ συνεργασθοῦμε ὅλοι μαζί, ὄχι μόνο οἱ ἀρμόδιοι ἀλλὰ ὅλη ἡ κοινωνία καὶ νὰ ρίξουμε ἐπάνω στοὺς στίβους τῶν ἀγῶνων τὸ φῶς μιᾶς πρότασης πνεύματος – αὐτῆς τῆς πρότασης ποὺ σαρκώνει ἀπὸ τὶς καταβολές τοῦ ὀ Ἑλληνισμός, αὐτῆς ποὺ βάπτισαν στὰ ὕδατα τῆς πίστεως μας οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Γι'

αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο, ἔχει ἤδη συσταθεῖ καὶ λειτουργεῖ μεθοδικὰ εἰδική Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες.

Δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμοῦμε τὴν ἀναγκαιότητα τῶν ἔργων ὑποδομῆς. Ἡ Ἐκκλησία μας θέλει νὰ συμπαρασταθεῖ στὶς προσπάθειες τῶν ἀρμοδίων νὰ βροῦν ἐπείγουσες λύσεις. Καὶ μπορῶ ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ νὰ ἀνακοινώσω ὅτι θέλοντας νὰ βοηθήσουμε στήν ἐξασφάλιση κλινῶν γιὰ τοὺς τουρίστες εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ δώσουμε ἔγκριση ἀνέγερσης ξενοδοχείων σέ ἐκκλησιαστικούς χώρους.

Ἡ Κυβέρνηση καὶ οἱ ἀρμόδιοι φορεῖς ἔχουν τὴν εὐθύνη νὰ διοργανώσουν τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες μὲ ἐπαγγελματικὰ ἄψογο τρόπο. Ἀλλὰ εἶναι εὐθύνη ὄλων μας νὰ μετατρέψουμε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς

Ἀγῶνες, σέ ἀγῶνες Ἐθελοντισμοῦ. Θὰ πρέπει ὅλοι νὰ ξεπεράσουμε τὴν ἀνώδυνη ρητορική καταδίκη τῆς ἐμπορευματοποίησης τῶν ἀγῶνων καὶ νὰ δοῦμε ὅτι δική μας εὐθύνη εἶναι ἡ δημιουργία ἐνὸς μαζικοῦ Ἐθελοντισμοῦ, ποὺ θὰ ἀγκαλιάσει τοὺς ἀγῶνες καὶ θὰ τοὺς περιβάλλει μὲ τὸ μὴ ἐμπορευματοποιημένο πνεῦμα.

Στὸ πλαίσιο αὐτό, ἡ Ἐκκλησία μας προωθεῖ προτάσεις φιλοξενίας νέων, παραγόντων τῆς Ὀλυμπιάδος, σέ ὀρισμένα ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα τοῦ Λεκανοπεδίου, καθὼς ἐπίσης σέ οἰκίες πιστῶν.

Ἡ συμπαραστάση τῆς Ἐκκλησίας γίνεται μὲ σκοπὸ νὰ διεξαχθοῦν οἱ ἀγῶνες, ποὺ οἱ ἄλλοι λαοὶ τοὺς βύθισαν στήν ἐμπορικότητα, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ πνεύματος ποὺ σαρκώνει ἡ Ὀρθόδοξη παράδοση. Νὰ διεξαχθοῦν οἱ

ἀγῶνες στήν Ἑλλάδα μεταδίδοντας παντοῦ τὴν πρόταση πολιτισμοῦ ποὺ σαρκώνει ὁ Ἑλληνισμός.

Ἄν συνεγερθοῦμε ὅλοι, ἂν συστρατευθοῦμε γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, θὰ κατορθώσουμε νὰ μεταδώσουμε, τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα ποὺ βλέπει ἀνέκαθεν τὸν Ἀθλητισμὸ, ὄχι ὡς show καὶ ἐμπορευματοποίηση, ὄχι ὡς νοσηρὸ πρωταθλητισμὸ, ἀλλὰ ὡς μέρος τῆς παιδείας.

Καθὼς ἀκριβῶς τὸ διετύπωσε ὁ Πλάτων: «ὅσα μαθαίνουμε μέσα ἀπὸ τὸ παιχνίδι καὶ τὰ ἀθλήματα μποροῦν νὰ ὠφελήσουν τὸν πολίτη χωρὶς νὰ βλάπτουν καθόλου τὴν πόλη» (Νόμοι 825 d5).

Σημειώσεις:

1. Ρωμ. 8, 6.
2. Β' Τιμ. β', 5.



ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

**Ἐπέκταση τοῦ «Κέντρου Μέριμνας Οἰκογενείας»
τῆς Μητροπόλεως Σύρου καὶ στὴν Μῆλο****Διαπιστώσεις καὶ Προβληματισμοὶ****Τοῦ Ἀρχιμ. Μελετίου Ζαχαροπούλου
Οἰκογενειακοῦ Ψυχοθεραπευτοῦ**

Ἡ ἐμπειρία πὺ ἀποκομίσασαμε οἱ συνεργάτες μου κι ἐγὼ ἀπὸ τὴν ἴδρυση καὶ λειτουργία τοῦ «Κέντρου Μέριμνας Οἰκογενείας» καὶ ἡ ὀλόθερμη καὶ θετικὴ ἀνταπόκριση πὺ εἶχαν οἱ ἐργασίες τοῦ ἀπὸ τὴν κοινωvία τῆς Σύρου, ἐδῶ καὶ ἐνάμισυ χρόνο τῶρα, ὠδήγησαν τὴν σκέψη τοῦ Σ. Μητροπολίτη Σύρου κ. Δωροθέου Β' καὶ τῶν τεσσάρων ἰδρυτῶν καὶ στελεχῶν του, ψυχολόγων καὶ οἰκογενειακῶν ψυχοθεραπευτῶν, στὸ νὰ ἐπεκτείνουμε τὶς δραστηριότητες τοῦ Κέντρου καὶ στὴν Μῆλο. Ἀρχίσαμε μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ 2004.

Ὅμως τὸ γεγονός ὅτι τὸ ΚΜΟ τῆς Μητροπόλεως Σύρου πάει καλά, ἀντὶ νὰ μᾶς χαροποιήσῃ μόνο καὶ νὰ μᾶς καθησυχάσῃ, μᾶς ἔβαλε σὲ πολλοὺς προβληματισμοὺς πὺ ἐκθέτω πῶ κατω.

Τὴν Κυριακὴ, λοιπόν, 14 Μαρτίου ἐγινε ἡ προγραμματισμένη ἐπίσκεψή μου στὴν Μῆλο. Μετὰ τὴν Θ. Λειτουργία τῆς Κυριακῆς, ἀπὸ τὴν 11η π.μ. ἕως τὴν 13η μ.μ. ὅπως κάθε φορὰ πὺ ἐπισκέπτομαι τὴν νῆσο Μῆλο, συντόμισα καὶ ὠμίλησα στὴν σταθερὴ ὀμάδα Χριστιανῶν στὸ «Ἀρχονταρῖκι» τῆς Ἐνορίας τοῦ Ἀδάμαντα.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς στὶς 18.30, ὠμίλησα στὴν κατάμεστη αἴθουσα τοῦ Μορφωτικοῦ Συλλόγου Πλάκας. Τὸ θέμα τῆς ὀμιλίας ἦταν: «*Συνηθέστερες δυσκολίες στὴν διαπαιδαγῶγηση τῶν παιδιῶν*».

Τὴν ὀμιλία παρηκολούθησαν κυρίως νέοι γονεῖς, καθὼς καὶ πολλοὶ ἐκπαιδευτικοί. Χαρακτηριστικὴ ἦταν ἡ παρουσία καὶ συμμετοχὴ ὄλων τῶν Αἰδεσιμωτάτων Ἐφημερίων τοῦ νησιοῦ, ὅπως ἐξᾶλλου συνέβη καὶ στὶς



προηγούμενες ὀμιλίες μας στὴν Μῆλο ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 2004. Μετὰ τὴν ὀμιλία καὶ μέχρι τὶς 20.30, ἀκολούθησαν ἐρωτήσεις καὶ λίαν ἐνδιαφέρων διάλογος τοῦ ὀμιλητοῦ μὲ τὸ ἀκροατήριο.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ θέματα τοῦ «Κέντρου Μέριμνας Οἰκογενείας», τὰ ὀποῖα ἔχουν γιὰ φέτος προγραμματιστεῖ στὴ Σύρο καὶ στὴν Μῆλο, εἶναι τὰ ἐξῆς:

- Σκεπτόμαστε νὰ παντρευτοῦμε. Εἴμαστε ἔτοιμοι;
- Ἡ μοναξιά.
- Οἱ ἐξαρτήσεις στὴ ζωὴ μας (ναρκωτικά).
- Οἱ συνηθέστερες δυσκολίες στὴν διαπαιδαγῶγηση τῶν παιδιῶν.
- Σκεπτόμαστε νὰ χωρίσουμε.

- Ο έρωτας στην οικογένεια.
- Οί άνθρωποι μας τῆς τρίτης ἡλικίας

στην οικογένεια.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁμιλίας, ὅπως καὶ κά-
θε φορά συμβαίνει ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπίσκεψή
μας στὴν Μῆλο ἐπραγματοποιήθηκε ἡ προ-
γραμματισμένη καὶ καθιερωμένη πιά συνάν-
τηση με τοὺς ἱερεῖς τοῦ Νησιοῦ.

Στὶς συναντήσεις αὐτὲς οἱ Αἰδεσιμώτατοι
Πατέρες ἔχουν τὴν εὐκαιρία, μέσα σὲ ἕνα
κλίμα ἐμπιστοσύνης, ἀδελφικὸ καὶ χαλαρό,
νὰ συναντηθοῦν μεταξύ τους, νὰ συζητήσουν
θέματα ἀπὸ τὴν ποιμαντικὴ τους διακονία
ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦν, νὰ ἀνταλλάξουν ἀπό-
ψεις καὶ νὰ μοιραστοῦν ὁ,τιδήποτε τοὺς προ-
βληματίζει στὸ
βαρὺ ἔργο τῆς ἱερα-
τικῆς τους διακο-
νίας.

Ἡ συνεχῆς καὶ
ἀθρόα προσέλευση
καὶ ἡ ζωντανὴ συμ-
μετοχὴ νέων ζευγα-
ριῶν, μελλονύμφων,
ἐκπαιδευτικῶν, γο-
νέων στὶς δραστη-
ριότητες τοῦ «Κέν-
τρου Μέριμνας
Οἰκογενείας» ποὺ
ιδρύσαμε οἱ τέσσε-
ρες Οἰκογενειακοὶ
Ψυχοθεραπευτὲς καὶ λειτουργοῦμε ἐδῶ καὶ δυὸ
χρόνια στὴν Ἐρμούπολη, καὶ τώρα στὴν Μῆλο,
μᾶς δίνει ὑλικὸ γιὰ προβληματισμὸ καὶ αὐτο-
αξιολόγηση.

Καταθέτω μερικὸς ἀπὸ τοὺς προβλημα-
τισμούς μου. Ἐπειδὴ πιστεύω ὅτι πολλὲς
φορὲς εἶναι ἀσυγκρίτως πιὸ γόνιμο τὸ νὰ
ὑπάρχει ἐν ἐκκρεμότητι ἕνα ἐρώτημα, ἀπὸ τὸ
νὰ δίδονται ἕτοιμες ἀπαντήσεις ἀπὸ «ειδι-
κούς» καὶ «ειδήμονες», ποὺ ὡς συνήθως ἔχουν
ἕτοιμες ἀπαντήσεις γιὰ τὰ πάντα, καταθέτω
ἐδῶ, ἀπλὰ καὶ μόνον ἐν εἴδει ἐρωτημάτων,
αὐτοὺς μου τοὺς προβληματισμούς. Κάποια
ἀπὸ τὰ ἐρωτηματικὰ εἶναι ρητορικά, κάποια
ἄλλα ὄχι. Πιστεύω ὅτι ὁ ἀναγνώστης αὐτῶν
τῶν προβληματισμῶν ἀνάλογα με τὸν δρόμο

ποὺ ἔχει διανύσει ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς Κλη-
ρικός, θὰ τοὺς ἐπεξεργασθεῖ με τὰ δικά του
μέτρα καὶ με τοὺς δικούς του τρόπους.

- Εἴμαστε ἄρα ὡς ποιμένες διατεθειμένοι
καὶ ψυχολογικὰ προετοιμασμένοι νὰ παρα-
δεχθοῦμε ὅτι συμβαίνουν γύρω μας, στὸ ποι-
μνίό μας, στὴν ἑλληνικὴ οἰκογένεια καὶ στὴν
ἑλληνικὴ κοινωνία, κοσμογονικὲς ἀνακατα-
τάξεις, ἀναμοχλεύσεις καὶ ἀνατροπὲς σὲ ὅλα
τὰ ἐπίπεδα;

- Ὅτι ἡ μετανεωτερικὴ κοινωνία στὴν
ὁποία ζοῦμε, με τὸν τρόπο ποὺ λειτουργεῖ, με
τὶς ἀμφισβητήσεις της, με τὶς ἀνατροπὲς της,
ἀκόμα καὶ με τὶς δικές της ἀξίες, δὲν εἶναι
πιὰ ἡ παραδοσιακὴ κοινωνία γιὰ τὴν ὁποία οἱ

περισσότεροι ἀπὸ
μᾶς ἐτοιμασθήκαμε
νὰ διακονήσουμε;

- Μήπως αὐτὴ ἡ
καινούργια πρα-
γματικότητα μᾶς
δημιουργεῖ τέτοιο
ἄγχος, ὥστε στὴν
πράξη νὰ τὴν
ἀρνούμαστε καὶ νὰ
ζοῦμε στὸν δικὸ μας
κόσμο, ἐκεῖνον τοῦ
«παλιοῦ καλοῦ»
καιροῦ;

- Τὸ ἐπόμενο
κρίσιμο ἐρώτημα

ποὺ τίθεται στὴν περίπτωση ποὺ ὄντως «βλέ-
πουμε», «ἀκοῦμε» καὶ «συλλαμβάνουμε» τὴν
πολυπλοκότητα στὴν ὁποία ζοῦμε, καὶ ὅτι τὰ
πάντα γύρω μας κλυδωνίζονται συθέμελα καὶ
ἀλλάζουν, εἶναι τὸ πῶς διαχειριζόμαστε ὅλη
αὐτὴ τὴν καινούργια πραγματικότητα;

- Κάποτε, σὲ παλαιότερες ἐποχές, ἡ
Ἐκκλησία καὶ οἱ ποιμένες της ἠγοῦντο, κα-
θόριζαν τὶς ἐξελίξεις, χάραζαν καὶ ἀνοίγαν
δρόμους, φώτιζαν τοὺς δρόμους αὐτοὺς καὶ
ἀκολουθοῦσε με ἐμπιστοσύνη τὸ ποίμνίό της.

- Σήμερα, ποῖός ἡγεῖται καὶ ποῖός ἀκο-
λουθεῖ ποιόν;

- Πόσο πραγματικὰ καὶ βαθειὰ μᾶς ἐμπι-
στεύεται ὁ σύγχρονος, μετανεωτερικὸς ἄνθρω-
πος;



• Κατά πόσο στην δυσκολία του και στα αδιέξοδά του, θα προστρέξει στον παπά του, όχι για να του διαβάσει μια εύχη περιμένοντας την μαγική λύση, ή για να αισθανθεί αυτοδικαιωμένος, αλλά για να πάρει ουσιαστική βοήθεια που θα τον πάει πάρα πέρα ως άνθρωπο;

• Αν πραγματικά οι άνθρωποι μᾶς εμπιστεύονται και έρχονται σέ μᾶς (όπως π.χ. κάποιιοι έρχονται για βοήθεια στην έξομολόγηση, κάποιιοι ἄλλοι στις σχολές γονέων ή κέντρα οικογένειας που έχει ή Ἐκκλησία ιδρύσει τελευταία, κ.ἄ.), τότε τὸ ἐρώτημα που τίθεται είναι ἂν ὄντως τούς βοηθᾶμε ουσιαστικά, θεραπεύοντάς τους, ἢ ἁπλᾶ τούς χορηγοῦμε ἀναλγητικά, χωρίς κἂν νὰ ἀγγίζουμε τὸν πυρήνα τῶν ὅποιων δυσλειτουργιῶν τους;

• Αν δέ, δὲν έρχονται πιά σέ μᾶς και δὲν μᾶς εμπιστεύονται, ἢ ἂν έρχονται σέ μᾶς και φεύγουν ἀπογοητευμένοι και πάλι πρέπει νὰ ἀναρωτηθοῦμε: Γιατί; Πόσο ἀποτελεσματικοί εἴμαστε ἐμεῖς; Πόσο καλά ἐκπαιδευμένοι εἴμαστε για νὰ βοηθήσουμε τὸν μεταμοντέρνο κόσμο;

• Ὑπάρχουν ἐπίσης προβληματισμοὶ και ἐρωτηματικά που ἀφοροῦν ἐμᾶς τούς ἴδιους τούς ποιμένες, τὴν ταυτότητά μας, τὴν θέση μας μέσα στην Ἐκκλησία, τὸ πόσο ἄνετα αισθανόμαστε μέσα στὸ ρόλο μας, τὸ ἔαν και κατά πόσο αισθανόμαστε συμμάχους και συνοδοιπόρους μας τούς ἱεραρχικά προϊσταμένους μας, τὴν ἐκπαίδευσή μας, τὴν συνεχή μας ἐπιμόρφωση για νὰ εἴμαστε ἐπαρκεῖς για τὸ θεραπευτικὸ ἔργο που μᾶς ἀνέθεσαν ἢ ἀναλάβαμε.

Εἶναι σαφές και αὐτονόητο ὅτι για νὰ μπορέσει κάποιος Κληρικὸς νὰ προβληματισθεῖ πάνω στα ἐρωτήματα αὐτά, νὰ ἀσχοληθεῖ σοβαρὰ και ὑπεύθυνα με τούς ἀνθρώπους τῆς ἐνορίας του και νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὸς στὸ ἔργο του, θα πρέπει ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κατάλληλη ἐκπαίδευση και συνεχή ἐπιμόρφωση, νὰ εἶναι κυρίως ὁ ἴδιος καλά και νὰ αισθάνεται καλά. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι τόσο αὐτονόητο και δεδομένο ὅσο τὸ θεωροῦμε συνήθως.

Ἄν θέλουμε νὰ εἴμαστε συνεπεῖς με τὴν θεραπευτική μας ἰδιότητα και ἀποστολή στον σύγχρονο κόσμο, δὲν μπορούμε παρὰ νὰ θέσουμε τὰ ἐξῆς δραματικά ἐρωτήματα:

Μήπως θα πρέπει σοβαρὰ νὰ σκεφθοῦμε, πρὶν παραπέμψουμε ἕναν ὁμοιοπαθῆ συνάνθρωπό μας ποιμένα στις «δικαστικές» δομές τῆς ἐκκλησίας και τὸν καθίσουμε στὸ σκαμνί, για νὰ τὸν τιμωρήσουμε ἐπειδὴ δὲν εἶναι καλά, νὰ ιδρύσουμε σὰν ἐκκλησιαστική οἰκογένεια τέτοιες δομές, μέσα στις ὁποῖες ὁ ποιμένας νὰ εἶναι ἀντικείμενο φροντίδας, στοργῆς και ψυχολογικῆς ὑποστήριξης, ὅταν ὁ ἴδιος αισθάνεται ὅτι δὲν εἶναι καλά ἢ ὁ ἐπίσκοπος του διαπιστώνει κάτι τέτοιο;

Ἄν προηγουμένως διετύπωσα ἐρωτηματικά για τὸν σύγχρονο μετανεωτερικὸ ἄνθρωπο και για τὸ πῶς θα τὸν προσεγγίσουμε, θα τὸν καταλάβουμε, θα τὸν θεραπεύσουμε, ἀναρωτιέμαι συχνά, τί γίνεται με μᾶς τούς ποιμένες; Ὁ ποιμένας, ἔγγαμος ἢ ἄγαμος με τὴν τόση πολυπλοκότητα και τραγικότητα τῆς σύγχρονης ζωῆς, τὰ τόσα προβλήματα, τίς δυσκολίες, τὰ ἀδιέξοδα τὰ προσωπικά, τὰ οικογενειακά, τὰ ἐνοριακά, ποῦ και σέ ποιόν θα ἀκουμπήσει; Ποιὸς θα τὸν ἀκούσει πραγματικά χωρίς νὰ τὸν κρίνει; Ποιὸς θα τὸν στηρίξει ὅταν αισθάνεται ὅτι καταρρέει; Ποιὸς θα τοῦ προσφέρει ουσιαστική βοήθεια, ἐκτὸς ἀπὸ εὐσεβεῖς εὐχές και ἀναλγητικά;

Ἄν ὄντως εἴμαστε νηφάλιοι και ἔντιμοι με τὸν ἑαυτό μας, ἂν θέλουμε νὰ φύγουμε ἀπὸ τούς εὐσεβεῖς βερμπαλισμούς που δὲν προσφέρουν τίποτα, ἐκτὸς ἀπὸ ἐντυπώσεις, και νὰ ἀποφύγουμε τίς ἔτοιμες ἀπαντήσεις, διαπιστώνουμε βιωματικά ὅτι τὰ πράγματα στην σύγχρονη ἑλλαδική ἐκκλησιαστική πραγματικότητα δὲν εἶναι και τόσο εὔκολα.





Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου
Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ. Πράξ. γ', 12-20

Τὸ σημερινὸ Ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, ἀπὸ τὴν Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, περιγράφει τὴν θαυμαστὴ ἐπέμβαση τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Ἀποστόλων ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς φυλακῆς, ἀλλὰ, ἐπίσης, καὶ τὴν ρητὴν προτροπὴ τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Θεοῦ νὰ προσεγγίσουν οἱ Μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ τὸ λαὸ καὶ νὰ διδάξουν «τὰ ρήματα τῆς ζωῆς ταύτης». Μὲ ἄλλα λόγια τοὺς προτρέπει νὰ κηρύξουν, μὲ παρρησία καὶ θάρρος, τὸ Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας, τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ζωῆς.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅπως παρουσιάζεται μέσα ἀπὸ τὴν Ἱερὰς Γραφάς, τόσο τὴν Παλαιά, ὅσο κυρίως τὴν Καινὴ Διαθήκη, διακρίνεται ἀπὸ κάποια βασικὰ καὶ ιδιαίτερα οὐσιώδη χαρακτηριστικὰ, τὰ ὁποῖα τὸν καθιστοῦν αὐτομάτως λόγος ζωῆς, ὅπως τὸν χαρακτηρίζει τὸ σημερινὸ Ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα. Αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ θὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ ἀναλύσουμε στὴ συνέχεια.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι λόγος ἀληθείας. Σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἀνθρώπινης παρουσίας σ' αὐτὸ τὸν κόσμον ἡ ἱστορία ἔχει καταγράψει ἐκεῖνες τὴν προσπάθειες ἀνθρώπων καὶ ὀλόκληρων ἐποχῶν νὰ προσφέρουν στὴν ἀνθρωπότητα ἕνα συγκεκριμένο λόγο, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ μπορούσε νὰ δοθεῖ ἀπάντηση σὲ καυτὰ καὶ ζωτικὰ ἐρωτήματα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Πολλοὶ κατάφεραν νὰ συγκινήσουν, ἀκόμα καὶ νὰ προσεγγίσουν ιδιαίτερα τὴν ἀνθρώπινες ἀγωνίες, ἄλλοι ἀπέτυχαν παταγωδῶς. Ἡ ἀλήθεια, ὅμως, εἶναι πῶς, τόσο στὴ μιὰ, ὅσο καὶ στὴν ἄλλη περίπτωση κυριαρχοῦσε τὸ συμφέρον καὶ ἡ ἰδιοτέλεια, ἢ ἀπόπειρα ἢ μιὰ τάση καὶ ὁ κάθε λόγος νὰ κυριαρχήσει ἐπάνω στὸν ἄλλο, θέλοντας νὰ καταδείξει τὴν ἀλήθεια του. Αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἀπὸ μόνον του σημαίνει, ὅμως, πῶς ἕνας τέτοιος λόγος δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθινός, παρὰ τὰ ἀγνὰ, κάποιες φορές, ἐλατήριά του. Ἐνας τέτοιος λόγος περ-

νὰ γρήγορα στὴ λήθη. Μόνον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μένει πάντα ζωντανός, γιατί εἶναι λόγος ἀλήθειας, ἀνιδιοτέλειας, λόγος διαχρονικός.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι λόγος ἐλευθερίας. Καὶ πάλι ἡ ἀνθρώπινη ἱστορία καταγράφει τόσους καὶ τόσους ἀγῶνες προσώπων καὶ ἰδεολογιῶν νὰ ἐπιβάλουν στὴν ἀνθρώπινες συνειδήσεις τὴν θέσεις τους, χρησιμοποιώντας ἀκόμα καὶ βία γιὰ νὰ τὸ καταφέρουν. Ἀντίθετα, ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας προσφέρεται μὲ κύριο χαρακτηριστικὸ τὸν τὴν ἐλευθερία στὴν ἐπιλογή ἢ τὴν ἀπόρριψή του. Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία Του δὲ δεσμεύουν κανένα στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν σωτηρία του. Ἡ σωτηρία εἶναι ὑπόθεση τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τοῦ καθενός. Ἡ σκλαβιά τοῦ κοσμικοῦ ἢ τοῦ ἄθεου λόγου φαίνεται ἐπίσης καθαρὰ στὸ γεγονὸς ὅτι περιχαρακώνει ὅσους πιστεύουν σὲ αὐτὸν σὲ δεσμὰ συνειδησιακὰ καὶ σὲ ἀδιέξοδα τραγικὰ, σὰν καὶ αὐτὰ πού πρόσφατα ἔζησε ἡ ἀνθρωπότητα μὲ τὴν πτώση τοῦ ὑπαρκτοῦ Σοσιαλισμοῦ. Ἀντίθετα, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲ δεσμεύει, ἀλλὰ δίνει τὴν δυνατότητα στὸν πιστὸ νὰ ἀναζητήσει σὲ νέα καὶ ὑγιὴ βάση τὴν ἀλήθειες γιὰ τὸν ἑαυτό του, τὸν κόσμον, τὴ φύση καὶ τὸ Θεό.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι λόγος ζωῆς. Προσφέρει στὸν ἄνθρωπο μιὰ προοπτικὴ πού δὲν ἔχει νὰ κάνει μόνον μὲ τὴν παρουσία του σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται στὴν αἰωνιότητα. Παράλληλα, τοῦ παρέχει τὴν εὐχέρεια νὰ ἀντιληφθεῖ καὶ τὴν ἀξία τῆς παρουσίας ζωῆς, νὰ τὴ γευθεῖ καὶ νὰ τὴν ἀπολαύσει στὰ πλαίσια τῆς θεϊκῆς ἐλευθερίας καὶ νὰ δοξάσει τὸ Θεὸ γιὰ τὴν εὐεργεσίαν Του. Ὁ λόγος τοῦ κόσμου ἔχει κουράσει πλέον, ἔχει ἀπογοητεύσει τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι μιὰ συνεχῆς ἐπανάληψη τετριμμένων συνθημάτων, ξεπερασμένων ἀντιλήψεων, ἀνηρημένων ὑποσχέσεων. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του, παρόλα τὰ 2000 χρόνια τῆς ζωῆς του, μπορεῖ καὶ δίνει ἀπαντήσεις, λύσεις, νόημα στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, ἀποδεικνύοντας τὴ γνησιότητά του καὶ τὴ θεϊκὴ οὐσία του.

(συνέχεια στὴ σελ. 30)

Κυριακή τῶν Μυροφόρων. Πράξ. στ', 1-7

Τῆ διήγηση τῆς χειροτονίας τῶν ἑπτὰ πρώτων Διακόνων τῆς Ἐκκλησίας μᾶς παρουσιάζει τὸ σημερινὸ Ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων. Οἱ 12 Ἀπόστολοι, προκειμένου νὰ ἀντιμετωπίσουν συγκεκριμένες λειτουργικὲς καὶ ἄλλες ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, ξεχωρίζουν ἑπτὰ ἄνδρες «πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου καὶ σοφίας» καὶ τοὺς καθιστοῦν Διακόνους καὶ βοηθοὺς τοὺς στὸ ἔργο τῆς διαποίμανσης τῶν πιστῶν.

Ἡ διήγηση αὐτὴ εἶναι μιὰ καλὴ εὐκαιρία νὰ ποῦμε λίγα λόγια γιὰ τὸ μέγα ὑπόμνημα τῆς Ἱερωσύνης, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ θέση τῶν κληρικῶν στὴ ζωὴ καὶ τὴν πορεία τῆς Ἐκκλησίας.

Κριτήριον ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας παρουσιάζει τὸ σημερινὸ ἀνάγνωσμα τὴν παρουσία καὶ τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς τοῦ ὑποψηφίου Κληρικοῦ ἀπὸ τῆ χάρις καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καλεῖ καὶ χειροτονεῖ, καὶ πρέπει πάντα νὰ ἐμπνέει καὶ νὰ καθοδηγεῖ τὴ ζωὴ τοῦ ἱερωμένου. Οἱ πράξεις καὶ ἡ καθημερινὴ του ζωὴ πρέπει νὰ εἶναι μαρτυρία τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρέπει νὰ καθαγιαζοῦν καὶ νὰ παραδειγματίζουν θετικὰ τοὺς πιστοὺς, καθιστώντας καὶ τὸν κληρικὸ θεοφόρο, ἀλλὰ καὶ τοὺς λαϊκοὺς θεοδέκτες.

Συνέπεια τῆς παρουσίας καὶ ἐπενέργειας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴ ζωὴ τοῦ κληρικοῦ εἶναι ἡ ἀπόκτηση καὶ τῆς κατὰ Θεὸν σοφίας, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ ἀντικαταστήσει ἢ καὶ νὰ καταστήσει περιττὴ κάθε κοσμικὴ σοφία. Ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ ἐπιδιώκουν οἱ Κληρικοὶ εἶναι ἡ ἀπόκτηση τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς εὐλαβείας, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ ἔπειτα νὰ ἀκολουθεῖ ἡ ἐνασχόλησή τους μὲ τὴν κατὰ κόσμον μόρφωση καὶ σοφία. Ὁ Λαὸς μας ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ Ἁγίους καταρχὴν Ἱερωμένους κι

ἔπειτα ἀπὸ Κληρικοὺς κατόχους πανεπιστημιακῶν περγαμηνῶν. Ὁ συνδυασμὸς φυσικὰ καὶ τῶν δύο ἀποτελεῖ εὐτυχὴ συγκυρία.

Ἄλλο σημαντικὸ στοιχεῖο ποὺ χαρακτηρίζει τὴν Ὁρθόδοξη ἀντίληψη περὶ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου εἶναι καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ θέση τους στὴν Ἐκκλησία δὲν εἶναι θέση ἐξουσίας, ἀλλὰ θέση διακονίας τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Οἱ Κληρικοὶ τάζουν, καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ κάνουν πάντα, τὸν ἑαυτό τους στὴν ὑπηρεσία τῶν πιστῶν, στὴν ἀντιμετώπιση τῶν ποικίλων πνευματικῶν καὶ ἐν πολλοῖς ὑλικῶν τοὺς ἀναγκῶν, ἀγωνιζόμενοι γιὰ τὴν εἰς Χριστὸν προαγωγή καὶ σωτηρίαν τους.

Ἄλλὰ ἀνάλογη πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ στάση τῶν λαϊκῶν στοιχείων τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στοὺς Ἱερούς Λειτουργοὺς, μιὰ στάση ποὺ πρέπει νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸ σεβασμὸ, τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀναγνώριση τῆς θέσης τους στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος μάλιστα ὁ Θεοφόρος συμβουλεῖ τοὺς πιστοὺς νὰ «σέβονται τοὺς Διακόνους ὡς τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν Ἐπίσκοπο ὡς τὸν τύπον τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ τοὺς Πρεσβυτέρους ὡς τὸ συνέδριον τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμιλοῦ τῶν Ἀποστόλων». Συνεπῶς, ἡ τιμὴ τῶν λαϊκῶν πρὸς τοὺς Κληρικοὺς ἀνταποκρίνεται στὸ θεόδοτο λειτουργικὸ ρόλο τῆς Ἱερωσύνης, στὸ ὅτι δηλ., ὅπως σημειώνει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «στέκεται ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ στὴν ἀνθρωπότητα, κατεβάζοντας σ' ἐμᾶς τὶς θεϊκὰς δωρεὰς καὶ ἀνεβάζοντας ἐκεῖ τὶς ἰκεσίες μας».

Τὸ σημερινὸ Ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα εἶθε νὰ διδάξει πρότυπα ζωῆς καὶ νὰ γίνῃ ἀπαρχὴ διόρθωσης καὶ θετικῆς ἐξέλιξης γιὰ τοὺς Κληρικοὺς, ἀλλὰ καὶ αἰτία ἀπόδοσης τῆς πρέπουσας τιμῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν πιστῶν πρὸς τοὺς ποιμένες τους. ΑΜΗΝ!

(συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 29)

Αὐτὸ τὸ λόγο πῆραν ἐντολὴ οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι νὰ κηρύξουν στὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης, αὐτὸ τὸ λόγο ἔχουμε χρέος κι ἐμεῖς, οἱ σύγχρο-

νοὶ Χριστιανοί, νὰ βιώσουμε καὶ νὰ μεταδώσουμε σὲ ἐκείνους ποὺ τὸν ἀγνοοῦν, μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μας. ΑΜΗΝ!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ στιγμιότυπα

Φωτογραφίες Χρήστου Μπόνη



Άπο τήν σύναξη Άναγνωστών καί Υποψηφίων Κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος (14-3-2004).



Ἡ μὴ Κυβερνητικὴ Ὀργάνωση ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπέστειλε τρόφιμα πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους Ἀφρικανοὺς ἀδελφοὺς μας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ζιμπάμπουε (Φεβρ. 2004).



Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος ἀπονέμει τὰ πτυχία στοὺς ἀποφοίτους τῆς Σχολῆς Κατηχητῶν (13-3-2004).



Άπο τὸν πανηγυρικὸ ἑορτασμὸ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας στὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἀθηνῶν (29-2-2004).



Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Γκάνας κ. Παντελεήμων καὶ ὁ π. Ἀλέξιος Ἐντουζιάν τελοῦν τὴν πρώτη θεία Λειτουργία στὴν Γκάμπια (29-2-2004).



Ὁ λόγιος μοναχὸς π. Μωυσῆς Ἀγιορείτης ὁμίλησε κατὰ τὴν Ἱερατικὴ Σύναξη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς (Φεβρ. 2004).



ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΩΣ ΕΚΛΟΞΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - ΓΡΕΕΣΕ
ΤΗΛ: 210-7272253, FAX: 210-7272251
ISSN 1105-7203

ΠΑΡΩΜΕΝΟ
ΤΥΠΩ
Τον. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.Θ
Αρ. Πρωτ. Αθήνα:
4023

